

No 1 1986
13,00 mk sis. lvv.

KANS'A TAISTELI

-miehet kertovat

1940

- MARJAPELLON-
MÄKI
- TAIPALE
- PETSAMO
- UOMAA
- ÄGLÄJÄRVI

RAPORTTI KARKUREISTA

Persoonallisuuksia

NIKKE PÄRMI OTTI KANTAA

Purnattiin ruoasta – totta kai.

Nikke piti puhut-
telun:

– Duoda – duoda. En siedä valituksia muonasta. Kun minä olin Saksassa Lockstedtin leirillä pantiin pata täyteen vettä, siihen heitettiin koiran raato ja soppa oli valmis!

Ilpo Lehtinen, Kuusankoski

KURI ON OLTAVA KENRAALILLAKIN

Olin 17.3.44 tukikohta Aallon päällikkönä Povensan kaupungin laidassa. Paikka oli vaarallinen, sillä asemien väli oli vain noin 60 metriä. Päivisin tähystettiin vain periskoopeilla.

Kenraalit Talvela, Hägglund ja Vihma tulivat tutustumaan tukikohtaani täydessä virkapuvussa, koppalakki päässä.

– Luutnantti on sitten tarkkana ja huomauttaa

meille vaaroista, sanoi Vihma. – Teidän pitää tarpeen tullen ottaa komento! Ei saa tapahtua mitään ikävyyksiä.

– Selvä, herra kenraali!

Vieraat halusivat nähdä asemien välissä olevan Vienan kanavan. Hägglund yritti tähystää periskoopilla, mutta ei ollut tyytyväinen sen pieneen näkökenttään ja pani laitteen pois.

Äkkiä näin hänen kiipeävän ylös taisteluhaudan etureunustalle.

Tempaisin kenraalin alas montun pohjalle melko rajulla otteella manttelin helmasta – juuri samalla hetkellä kuin tarkka-ampujan luoti pimahti ohi ja iski haudan takareunaan.

Hägglund vilkaisi minuun tuikeasti.

Vihma kiiruhti ratkaisemaan tilanteen:

– Kuules nyt, Jussi! Ole kiitollinen tälle luutnantille, hän pelasti juuri henkesi.

Näytin luodin jäljen Hägglundille, jolloin hänkin leppyi.

Vihollinen oli kuitenkin todennut harvinaisen vieraan ja saimme niskaamme aikamoisen ryöpy:n: ensin ampuivat nakut, sitten suuremmat heittimet ja lopuksi tykistö. Oli mentävä suojaan.

Pojat lausuiivat myöhemmin oman komenttinsa:

– Ei oikein kaivattaisi täällä noin koreapukuisia vieraita...

Olavi Virenius, Rajamäki

SUDENSISUINEN SUOMALAINEN

Talousneuvos Toivo Ilmari Raulo, ilmavoimien reservin upseeri, lahjoittaja ja touhun mies, oli rintamalta sairaslomalla, kun Eisenhower joukkoineen aloitti maihinnousun Euroopan mantereelle 6. 6. 1944. Myöhemmin Amerikan päivien syntyahtuksen esittänyt länsimaisen elämänmuodon ihailija Raulo veti siniristilipun omakotitalonsa lipputankoon!

Taisipa olla ainoa siniristilippu Suomessa tuona päivänä sanotun tapahtuman merkeissä, muisteli ikuinen oppositiomies myöhemmin.

Kerran sotavuosien lomamatkalla Raulo sattui junassa samaan vaunuosastoon saksalaisten upseerien kanssa. Keskusteltiin historiasta ja politiikasta.

– Stalinin ja Hitlerin sopimus 23. 8. 1939 oli Suomen kannalta yhtä kohtalokas kuin sopimus, jolla Napoleon myi Suomen Aleksanteri I:lle Tilsitissä! pamautti Raulo, joka ei pitänyt saksalaisista.

Germaaniveri kuo-
hahti!

– Olette syyllistynyt ulkoministerimme Joachim von Ribbentropin kunnian tahraamiseen! julisti korkea-arvoisin saksalainen. – Ja tietenkin jopa itsensä Johtajan arvosteluun, mikä on ennenkuulumatonta!

Raulo ei antanut periksi selvässä asiassa, mistä saksalainen kiihtyi yhä enemmän – ja pamautti keskustelutoveriaan tikarillaan päähän.

Syntyi melkoinen mekkala. Juna pysäytettiin suomalaisvoimin Helsingin ja Oulunkylän välillä.

Raulo otti johdon:

– Jermut! Heitetäänkö germaanit junasta?!

Hän, tämä insinööri ja luutnantti, oli hurjan näköinen veren valuesa päästä. Mutta taju säilyi – ja suomalainen sisu!

Vankat kourat tarttuivat saksalaisten herrojen koreisiin kauluksiin.

Joku sakemanni ehti jo saada aseensikin esiin ja pistoolin piippu osoitteli Rauloa, kun jonkun suomalaisjermun leveä koura irrotti sen herran kädestä ja heitti ikkunasta pusikkoon. Sinne lensivät myös junassa olleet herrakansan sotilaat.

Saksalaiset nostivat tietenkin asiasta suuren haloon. Juttu meni peräti sota-oikeuteen, jossa sen iäkäs puheenjohtaja nuhteli turbaanipäistä luutnanttia:

– Ei pitäisi avata suutaan ihan milloin vain ja missä tahansa.

– Eipä kai, sanoi Raulo, – mutta kun on tällainen suomalainen demokraatti.

Siihen se juttu jäi.

Helena Havumäki, Helsinki

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

15. 1. 1986
30. VUOSIKERTA

JULKAISIJA:
Sotamuistoyhdistys ry.

TOIMITUSNEUVOSTO
Puheenjohtaja L. Harvila, ev evp
N. Riuttala, ev evp, E. Pakkala, komdri evp
S. Alapuro, evl evp, E. Eräsaari, ev evp

PÄÄTOIMITTAJA: E. Eräsaari, ev evp

TOIMITUS
Töölönkatu 35 B, 00260 Helsinki 26,
puh. 44 62 42 kello 10-14.

YLEISSIHTEERI JA
TALOUDEHOITAJA
Tellervo Kaiponen

TAITTO: Kari Laine

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET:
Postilokero 35, 01771 Vantaa
Puh. (90-) 120 670
Postisiirotilli 7259-1

ILMOITUSMYNTI:
Höyläämöte 1 00380 H:ki
Puhelinvaihd. (90-) 1201

VUODESSA 12 NUMEROA

TILAUSHINTA
12 kk 152,-
Nyt kaikkiin Pohjoismaihin
ilman postitulisää.
Muihin maihin: hintatiedot
tilaajapalvelusta.

SANOMAPAINO HELSINKI 1986

ISSN 0451-3371

N:o 1 TÄSSÄ NUMEROSSA

- 4 RAPORTTI JATKOSODAN
KARKUREI JITA
- 8 SAIN TULIKASTEENI
TAIPALEENJOELLA
- 11 MARJAPELLONMÄEN
LIHAMYLLYSSÄ
- 16 PÄIVÄ PETSAMON
PELASTUSVUORELLA
- 20 PIKKU-VIKKI OLI
KOVA SOTURI
- 22 VALKEA KUOLEMA KULKI
UUDENVUODENYÖNÄ
- 25 HYÖKKÄSIMME ÄGLÄ-
JÄRVELTÄ AITTOJOELLE
- 28 VALTASIMME
SUURSAAREN
ENSIMMÄISEN KERRAN
- 30 TUPPURIN TUHO

TIETOKATKOS

Ennen talvisotaa, 1930-luvulla, ei Suomessa tiedetty paljoakaan Neuvostoliitosta. Näyttää siltä, että Neuvostoliitossa tiedettiin vielä vähemmän Suomesta ja Baltiasta.

Käsiini sattui hiljattain Moskovassa 1940 painettu *Maantiedon oppikirja aikuisoppilaitoksia varten*. Se kertoo neuvostokansalle naapureista suunnilleen näin:

*Suomen irrottautues-*sa vuonna 1918 Venäjältä kaappasivat maassa vallan suurtilalliset ja kapitalistit, jotka johtivat valtion suurten imperialististen maiden, ennen muuta Englannin vaikutuspiiriin ja näin sotaan Neuvostoliittoa vastaan. Turvatakseen luoteisrajansa ja samalla Leningradin ja Murmanskin turvallisuuden sekä näiden kaupunkien välisen rautatieyhteyden Neuvostoliitto esitti

1939 Suomelle rajan siirtämistä. Asiallisen vastauksen asemasta suomalaiset ryhtyivät imperialististen sodanlietsojien yllytyksestä tulittamaan Neuvostoliiton rajavartiojoukkoja. Tällöin Puna-armeija sai käskyn hyökätä Suomeen ja tuhota täällä sijainneet sotape-säkkeet.

Baltian maissa työväestö 1940 kukisti porvarilliset hallitukset ja maat liittyivät neuvostokansojen veljelliseen perheeseen.

Puolassa oli urhoollinen Puna-armeija vapauttanut läntisen Ukrainan ja läntisen Valko-Venäjän Puolan tilanomistajien ja kapitalistien ikeestä. Romania menetteli järkevämmin: se suostui vuonna 1940 käytyjen neuvottelujen jälkeen Neuvostoliiton oikeutettuihin vaatimuksiin ja palautti sille ensimmäisen maailmansodan aikana val-

taamansa Bessarabian ja Bukovinan.

Neuvostoliiton laki turvaa kansalaisilleen muun muassa sanan-, paino- ja kokoontumisvapauden. Nämä vapaudet sisältyvät useiden muidenkin maiden perustuslakeihin, mutta tällä ei ole käytännössä merkitystä, koska kapitalistit papiston ja armeijan avulla estävät niiden käytön. Työläisen on lännessä lähes mahdoton päästä parlamentin jäseneksi.

Tällaisen informaa-tion varassa suurvallat kasvattivat silloin väkeään sotaan. Eiköhän asiassa olisi paljon opit-tavaa suhtautumisesta toisiin kansoihin, nyt 45 vuotta myöhemmin – puolin jos toisinkin. Näin menetellen rakennettaisiin sodan sijasta rauhaa.

Erkki Holkeri,
Lahti

Helsingin reserviläiset saapuivat yleensä täsmällisesti kokoontumispaikkoihin

RAPORTTI JATKOSODAN

Kuolemanpelko on ihmisen voimakkain vietti.

Taistelussa se on kyettävä voittamaan.

Näin syntyy ristiriita, joka on kaikissa sodissa ja jokaisessa armeijassa aina aiheuttanut ja tulee vastaisuudessakin aina aiheuttamaan karkuruutta.

Asia on arkaluontoinen eikä siitä yleensä paljon puhuta.

Jukka Kulomaa on syventynyt asiaan liseniaattityössään, jota seuraavassa tarkastellaan lähinnä sotakokemusten valossa. Työn laajuuden vuoksi voidaan siitä käsitellä vain eräitä harvoja näkökohtia.

EERO ERÄSAARI

**”NIISTÄ VEL-
VOITTEISTA, joi-
ta yhteiskunta jäse-
nilleen asettaa,
epäilemättä ras-
kaimmin yksilöön
ja tämän vapauten
kajoava on maan-
puolustusvelvolli-
suus. — — Hän-
et voidaan pakottaa
asettamaan tervey-
tensä ja henkensä
uhanalaiseksi yhtei-
sen edun vuoksi.”**

Jukka Kulomaa,
Suomen historian
tutkija

KARKURUUDEN lajeiksi voidaan jonkin verran epäiteellisesti lukea Sotaväen rikoslain määrittämät ”luvaton poistuminen”, ”palvelukseen saapumatta jääminen” ja ”pelkuruudesta pakeneminen”. Eräissä tapauksissa myös ”lomalta määräraikaan palaamatta jääminen” täytti karkuruuden tunnusmerkit.

Sotaväen rikoslaki on luonteeltaan ankara – pahimmassa tapauksessa voidaan kuolemanpelkoa vastaan asettaa vain kuolemanpelko, toisin sanoen ainakin ennalta estävänä uhkana on käytettävä myös kuolemanrangaistusta. Ellei näin tehtäisi, toteisivat vastuuttomimmat ai-
neukset pian, että vankila on etulinjan nälkään, kylmään, väsymykseen ja kuolemanvaaraan verrattuna varsin tyydyttävä paikka: lämmin koppi, kolme ateraa päivässä, täysi turvallisuus ja tieto ennemmin tai myöhemmin sodan jälkeen tapahtuvasta armahduksesta. Kuinka sanoikaan Trotski, joka aika-

naan loi hulinoivasta kapinallijoukosta tehokkaan puna-armeijan: ”Sotamies on pantava edestä tulevan todennäköisen ja takaa tulevan varman kuoleman väliin.”

Kovaa tekstiä.

RANGAISTUKSET OVAT ANKARIA

Vuonna 1919 säädetyn Sotaväen rikoslain mukaan rangaistiin meillä ankarimmin pelkuruudesta pakeneminen, johon sisältyi muiden vietteleminen mukaan pois taistelusta. Siitä voitiin tuomita kuolemaan ja vähimmäisrangaistuskin oli elinkautinen kuritushuone. Näin pyrittiin tietenkin estämään yleisen pakokauhun syntyminen – sehän alkaa yleensä juuri siten, että joku lähtee juoksemaan taaksepäin huudellen mennessään ”Irti – käsky annettu!”, ”Pelastakaa henkenne!” tai muuta siihen verrattavaa.

Tämä olikin ainoa karkaamisrikos, josta voitiin tuomita kuolemaan.

Lievemmistä karkamisista vaihtelivat rangaistukset kahdestatoista vuodesta kuritushuonetta lyhyehköihin vankeustuomioihin ja eräissä tapauksissa jopa vain järjestyserangaistuksiin. Ensinmainittu rangaistus voi seurata, jos kaksi tai useampi karkasi siitä yhdessä sovituaan, viimeksimainitulla järjestyserangaistuksella selvisi muun muassa vähäisistä myöhästymisistä.

Maaliskuussa 1942 lakia lievennettiin, jotta erityisesti hyökkäysvaiheen lopulla erittäin vaikeissa olosuhteissa riveistä poistuneet eivät olisi joutuneet kärsimään kohtuuttomasti: yksin karanteenien vähimmäisrangaistus laski kuuteen kuukauteen vankeutta. Sen sijaan otettiin kantaa varsinaisiin metsäkaartilaisiin: kokonaan palvelukseen saapumatta jääneiden rangaistus nostettiin kymmeneen vuoteen kuritushuonetta.

Kesällä 1944 lakia oli jälleen muutettava vaikeasta rintamatilanteesta johtuneen lisääntyvän

karkuruuden vuoksi: tavallinen karkuri ja pelkuruudesta paennut voitiin nyt tuomita kuolemaan, jos rikos oli toistunut tai jos siitä oli erittäin vahingollisia seurauksia.

SOTATAPAHTUMAT VAIKUTTAVAT LAINKÄYTTÖÖN

Vuoden 1941 lopussa jatkettiin 16.3.1940 säädettyä lakia, jonka perusteella rangaistukseen tuomittu voitiin sotilaallisten syyden niin vaatiessa jättää vangitsematta, jolloin sovitus voitiin siirtää tapahtuvaksi vaikkapa sodan jälkeen. Myös tasavallan presidentin armahdusoikeutta laajennettiin. Jo elokussa 1941 oli Päämaja lisäksi antanut määräyksen, jolla syyteseen panno jätettiin eräissä tapauksissa riippuvaksi yhtymän tai suojeluskuntapiirin komentajasta – syyte tuli nostaa vain jos karkaaminen osoitti ”ilmeistä oppiniskaisuutta ja tahallista asevelvollisuuden suorittamisen pakou-
lua”.

Kesäkuun 20. päivänä 1944, Viipurin luhistumispäivänä,

Poliisin vaikea tehtävä oli yrittää saada pakoilijat oikeuden eteen

KARKUREISTA

Raportti jatkosodan...

Päämaja antoi yhtymille ohjeen, että kaikki karkurit on viipymättä palautettava taisteluun. Tuomioistuimenmenettelystä tuli kiireisessä taistelutilanteessa luopua ja karkurit voitiin pakottaa palaamaan yksikkönsä käyttämällä asetta Sotaväen rikoslain määräämällä tavalla. Eräät huolestuneet rintakomentajat vaativat vieläkin radikaalimpia toimenpiteitä.

Heinäkuussa Päämaja vielä kiristi otettaan: syyttäjät saivat ohjeen vaatia kuolemanrangaistus aina, jos karkuri kieltäytyi palaamasta taisteluun tai jos rikoksesta oli ollut erittäin haitallisia seurauksia. Ensikertalaiset karkurit piti puolestaan yleensä vain palauttaa joukkoonsa ilman tuomioistuinkäsittelyä.

Tuomioistuimina toimivat yhtymien kenttäoikeudet ja eräissä erittäin pakottavissa tapauksissa joukko-osastojen pikaoikeudet. Niissäkin oli aina puheenjohtajana tuomarin pätevyuden saanut henkilö.

Välirauhansopimuksessa määrättiin syksyllä 1944, että myös karkurit oli armahdettava, jos he ilmoittivat tehneensä tekosensa siksi, että "eivät halunneet taistella yhdistyneitä kansakuntia vastaan". Näin mainitut kansakunnat saivat sankan joukon aivan uusia ystäviä.

SUURVALLOILLA ON KOVEMPI KURI

Suurissa armeijoissa on kurinpito ilmeisesti vaikeampaa, koska niissä rangaistusasteikko on yleensä kovempi: esimerkiksi Neuvostoliiton lain mukaan jo kahden tunnin "hiippailusta" voitiin tuomita seitsemän vuoden vankeusrangaistukseen. Tämän rangaistuksen päihin tulivat näin ne, jotka viivähtivät selustassa "hakiessaan patruunoi-ta" tai kantaessaan käskemättä hoitoon haavoittunutta toveriaan. Yli vuorokauden kestänyt poissaolo – meilläkin kiivaissa taisteluvaiheissa varsin tavallinen – katsottiin aina karkaimiseksi ja ainoa seuraamus oli

	1941	1942	1943	1944	Yht.
Palvelukseen saapumatta jääminen (87,88 §)	1 497	136	108	516	2 257
Karkaaminen (78,79 §)	2 354	735	258	2 582	5 929
Pelkuruudesta pakeneminen tai jälkeensä jättäytyminen (71 §)	1 247	344	41	1 515	3 147
Luvatun poistuminen (82 §)	2 100	2 102	1 789	1 799	7 790
Lomalta, komennukselta, sairaalasta ym. ajoissa palvelukseen palaamatta jääminen (85 §)	1 877	3 193	2 595	2 109	9 774
Palvelukseen palaamatta jääminen jouduttuaan joukostaan erilleen (83 §)	4	1	-	32	37
Yhteensä	9 079	6 511	4 791	8 553	28 934

kuolemanrangaistus, johon liittyi omaisuuden takavarikointi valtiolle. Lieventävien asianhaarojen vallitessa voi tuomioistuin kuitenkin määrätä vapausrangaistuksen.

Saksan rikoslaki oli jonkin verran lievempi: karkuruus sodan aikana rangaistiin 5–10 vuoden vankeudella, toistunut rikos kuolemalla tai 10 vuoden kuritushuoneella. Kuolemantuomio oli mahdollinen myös ensikertaisesta rikoksesta silloin, kun karkaaminen tapahtui vihollisen läheisyydessä tai yhteisestä sopimuksesta.

TALVISOTA

Ankarista olosuhteista ja epätoivoisesta taistelusta huolimatta kirjattiin talvisodan aikana vain 1054 karkais- ja pakoilurikosta. Kuolemantuomioita ei näistä syistä tiettävästi tarvinnut käyttää.

Sodan jälkeen tuomiot yleensä lyhennettiin armahduksin.

JATKOSODAN LIIKEKANNALLEPANO

Koko jatkosodan aikana karkais- ja pakoilurikosten luku on jo toista suruusuokkaa – yhteensä lähes 29 000. Oikeustapausten jakautuminen vuosittain näkyy seuraavasta tilastosta. Numerot tarkoittavat Sotaväen rikoslain pykälää.

Taulukkoon sisältyy kovin eriaisteisia rikkomuksia – asemasotavuosien luvut kertovat yleensä vain "ommoo lommoo" ottaneista asemiehistä, joista kai harvat päätyivät vankilaan. Raskaammat rikkeet liittyvät kiivaimpiin taisteluvaiheisiin, vuosiin 1941 ja 1944.

Jatkosodan liikekannallapanomääräyksen noudattamatta jättämisestä joutui oikeudessa vastaamaan 1497 miestä. Ver-

rattuna reserviläisten määrään oli eniten metsäkaartilaisia Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa.

Joukko ei ole varsin suuri ottaen huomioon, että samat miehet olivat vain vuotta aikaisemmin päässeet siviiliin talvisodan koettelemusten jälkeen. Sodan kova todellisuus tunnettiin – esimerkiksi Turun puolen miehet olivat kärsineet raskaita tappioita Summan suunnalla.

Kannattaa todeta, että metsäkaartilaisia oli vähiten Pohjanmaalla, itärajan kunnissa ja eteläisellä Uudellamaalla.

Pakoilu keskittyi yleensä varsin harvoihin kuntiin, mikä kertoo "porukkapelistä". Kuriositeetin muodostaa Ruoveden kunta, josta metsäkaartilaisia löytyi peräti 59 kappaletta.

Oikeudessa "kaartilaiset" ilmoittivat tavanomaisia syyt. Selitysten ehdottomana huipuna voidaan pitää ruoveteläistä, joka ei vielä elokuun lopulla 1941 tiennyt maan olevan sodassa!

Pakoilijat kuuluivat yleensä miehistöön, harvoissa tapauksis-

Yleinen liikekannallepano on julistettu

sa alipäälystään. Heidän joukossaan oli vain yksi upseeri, luutnantti Arvo Turtiainen Helsingistä, myöhemmin "Stadin Arskanakin" kunnioitettu. Poliittiset syyt olivat muutoinkin mukana kuvioissa – olihan maa sodassa kansallissosialistisen Saksan rinnalla.

"VASTARINTALIIKE"

Maanlainen Suomen kommunistinen puolue, SKP, asettui kokonaisuudessaan sotaponnisteluja vastaan huolimatta siitä, että useimmat yksittäiset puolueen jäsenet taistelivat rintamalla – joskus paremminkin kuin keskitason jermut.

Välirauhan aikana perustettu ja vuoden 1940 lopulla lakkautettu Suomen-Neuvostoliiton rauhan ja ystävyuden seura oli pian perustamisensa jälkeen luisunut kommunistien käsiin. Sekin jatkoi toimintaansa maan alla ja toimi monin tavoin Neuvostoliiton "viidentenä kolonnana".

Turussa seuran jäsenet jakoivat reserviläisille seuraavaa julistetta:

RESERVILÄISET! SOTILAAT!

Suomen suurporvaristo ja sen sotahallitus uhkaa ajaa meidät jälleen kuolemaan ja kärsimykseen. Valhepropagandan, petosten ja lupausten avulla se viime sodassa sai meidät houkuteltua taistelemaan herrojen puolesta. Palkaksemme saimme me ja koko Suomen työkansan puutetta, nälkää, sortoa. Annammeko jälleen vetää itseämme nenästä? – Tiedämme, että Neuvostoliitto ei uhkaa maatamme, vaan että se haluaa elää rauhassa ja ystävydessä Suomen kansan kanssa. Miksi sitten uusi sotaseikkailu? Kenen hyväksi? Kuka vaatii sotaa? Suurporvaristo vaatii uutta teurastusta. Se haluaa sotaa koska se sillä luulee tukahduttavansa kansassa vallitsevan tyytymättömyyden. Se luulee sodan avulla selviävänsä umpikujasta johon sen järjetön hallituspolitiikka on sen vienyt. Se ryhtyy sotaan ulkomaisten suurkapitalistien käskystä – niiden käskystä, joille se on myynyt maamme ja itsensä. Heidän etujen hyväksi se nyt aikoo uh-

Turun seudun perustamispaikoilta häipyi joitakin miehiä metsäkaartiin

rata meidät, kansamme ja maamme.

Mutta me emme halua sotaa! Emme halua kuolla ja silpoutua herrojen etujen puolesta! Emme halua kotiemme hävitystä, nälkää, kurjuutta.

Me ja koko Suomen työkansan haluaa elää rauhassa! Vaadimme: Mobilisaatio on heti keskeytettävä ja meidät laskettava koteihimme! Sotavalmistelut on lopetettava ja nykyisen sotahallituksen tilalle on saatava rauhaa ja työkansan etuja ajava hallitus! Toverit! Kieltäytykäämme jyrkästi lähimmästä kokoontumispaikoitamme ja kasarmeiltamme minnekään – paitsi koteihimme! Menkööt herrat ja sotahallitukset itse sotimaan rahasäkkiensä ja prenikkojen puolesta! Toverit! Joka mies kadulle tiistai-iltana kansan MIELENOSOITUKSEEN RAUHAN PUOLESTA JA SODANSYTYTTÄJLÄ VASTAAN!

*Työläisrintamaliitto
Turun illeg. piiriesikunta.*

Samantapaista toimintaa esiintyi muuallakin, missä seuran paikallisosastot olivat voimakkaita. Ruovedellä tuomituista 59 metsäkaartilaisesta 26 oli SN-seuran jäseniä. Paikkakunnalla oli jopa pidetty "kansalaisyhteiskunta", jossa päätettiin,

että kaikki läsnäolijat jäävät pois liikekannellepanosta.

TUHOLAISTEOT

Kommunistien toiminta tähtäsi myös kaikenlaisen vahingonteon ja tuholais toimintaan taistelevan armeijan selustassa. Puolueen jäseniä neuvottiin hidastamaan toimintaa työpaikoilla ja vahingoittamaan elinkeinoelämää. Heidän tuli myös aseistautua ja valmistautua sissitoimintaan sotilaallisia kohteita vastaan.

Varsinaiset sabotaasiteot jäivät kuitenkin vähäisiksi. Tuholaisryhmiä tiedetään toimineen vain Uudellamaalla sekä Turun ja Tampereen seuduilla.

Toiminnan tuloksetkin jäivät vähäisiksi – esimerkiksi näin: Rautatieliikennettä häirittiin siten, että syyskuun alussa 1941 vahingoitettiin Lopen rautatie-siltaa ja lokakuussa "Maskun kaartilaiset" katkaisivat Turun-Toijalan radan. Elokuussa tuhottiin erään ilmatorjuntapatterin ammusvarasto Pitäjänmäellä. Lisäksi hävitettiin joitakin viljavarastoja ja yksi sähkömuuntaja. Tuholaisien osuus eräisiin ihmishenkiäkin vaatineisiin junaonnettomuuksiin lienee jäänyt epäselväksi.

"ELÄMÄÄ SUOMALAIS- METSISSÄ"

Metsäkaartilaiset majailivat yleensä metsissä tai piilopaikoissa kotonaan. Ruotsin rajalla karkurit soutelivat Tornionjoen yli naapurimaahan.

Tällainen oli Asikkalasta löydetty asuinkorsu kuulustelupöytäkirjan mukaan:

"300-400 metrin päässä K:n talosta tavattiin V. K:n omistamaan tilaan kuuluvasta niemekkeestä maahan kaivettu, noin 3x3½ metrin suuruinen ja noin 2 metrin korkuinen korsu, josta pidätettiin em. K:t sekä maanviljelijät K. S. ja L. K. Korsun seinämät oli suojattu pystypuilla, joiden ja maaseinän väli oli kosteuden eristämiseksi täytetty muurahaispesälä. Korsun etuseinämällä oli pieni akkuna valon saamiseksi sekä lämmityslaitteena nurkassa uuni, josta maanpintaan asti johti tiilestä muurattu savukanaava. Permannolla oli olkia ja vuodevaatteita. Lisäksi tavattiin korsusta 34 reikäleipää, noin 2 kg sianlihaa, 750 grammaa voita, ½ kg sokeria, noin ½ kg korviketta ja 3-4 pulloa maitoa, joukko ruoka-astioita, kirves ja saha. Korsun käyntiaukko oli naamioitu sijoittamalla aukon kannen päälle ohut kerros maata ja lisäksi kannen keskelle porattuun reikään oli asetettu pystyyn kasvava kataja."

Olivathan pojat sotaväessä oppineet noita rakennushommia!

KOTIPIILO

Asikkalasta löytyi myös seuraava "kotipiilo":

"Tarkan etsinnän tuloksena todettiin, että heidän asuntonsa kamarin nurkassa oli lattiaan tehty luukku, joka oli peitetty lattiamatolla ja jonka päälle oli asetettu luukun kokonaan peittävä pesukaappi. Mainitun luukun kautta päästiin kamarin permannon alle kaivettuun noin 1½ metrin syvyyseen, noin 1½ metrin levyiseen ja noin 2 metrin pituiseen, rakennuksen kivijalan sisällä olevaan kuoppaan eli korsuun. Korsun sisäseinät oli päällystetty laudoilla ja toisin paikoin eristetty olkitäytteellä,

Raportti jatko- sodan...

ollen korsun yhdellä seinämällä noin ½ metriä joka suuntaan ulottuva, lautaseinällä eristetty ja avattavalla ovelta varustettu syvennys ulostusämpärin säilyttämistä varten. Korsun peräseinästä johti rakennuksen eteisen lattian alle ilmanvaihtoluukku, mutta mitään lämmityslaitteita ei korsussa ollut. Korsun molemmilla sivuseinillä oli noin ½ metrin levyiset, laudoista rakennetut makuulavat. Kamarin permannossa olevan luukun kohdalla olivat pienet tikapuut korsuun laskeutumista ja sieltä poistumista varten, jotavastoin mitään muuta kulkuaukkoa ei ollut. Korsussa oli jokaista oleskelijaa varten patja, tyyny ja peite. Korsusta tavattiin huoneuston omistajan veljet H. N. ja E. N. sekä J. J. ---

Korsuun menemisen jälkeen oli talon emäntä sulkenut kamarin permannossa olleen luukun, peittänyt sen matolla ja nostanut lisäksi päälle pesukaapin, joten korsusta ei päässyt pois muuten kuin että tämä oli tullut ensin nostamaan luukun päällä olleen kaapin pois ja sitten avaamaan luukun. Tarvittaessa päästä korsusta pois oli lattiaan koputtamalla annettu merkki. Korsussa piileskelleet olivat joutuneet viettämään päivät ja yöt miltei kokonaan korsussa, ollen A. N. kantanut pois piileskelijän ulostuksetkin. Silloin tällöin olivat he kuitenkin käyneet kamarissa ja tuvassa juttelemassa talonväen kanssa ja kuuntelemassa uutisia radion välityksellä.

--- Asunnon ullakolta otettiin takavarikkoon yksi tiinullinen suolattua raavaanlihaa ja samoin ullakolla olleesta vaatteiden sekaan piilotetusta puulaatikosta 55 kg raavaanlihaa, jotka kaikesta päättäen olivat säännöstelymääräykset sivuuttaen hankittuja ja ainakin osaksi karkureiden ruokkimiseksi varattuja."

Jatkuu seuraavassa numerossa

Sain tulikasteeni Taipaleenjoella

Tuoreen täydennysmiehen tulo etulinjaan kesken taisteluja on vaikeanlainen tapaus. Vieläkin hankalampi on uuden miehen tulla suoraan johtamistehtävään. Tulikaste voi olla totinen paikka.

Kenttälainnoittaminen oli pakkasella kovaa työtä

SA-kuva

Ilmoitauduin päällikölleni reservivänrikki *Aholalle*, joka tiesi jo odottaakin minua, tervetullutta täydennysmiestä. Ahola oli pitkä, harteikas ja voimakkaan näköinen nuori mies. Hän toivotti minut tervetulleeksi ja esitteli toisille joukkueenjohtajille, reservivänrikeille *Mäelle* ja *Lemolalle*. Minut määrättiin I Joukkueen johtajaksi.

– Oli hyvä saada täydennystä, sanoi Ahola. – Täällä on huutava pula miehistä, varsinkin päällystöstä. I ja II Joukkue ovat jo pitkään olleet varajohtajan hoidossa. Aamulla vien sinut joukkueeseen ja selostan tilannetta.

ENSIMMÄINEN PÄIVÄ

Aamulla sain tietoja Kakkostukikohdasta, joka tulisi joukkueeni vastuulle. Tänään oli joukkueella vapaavuoro ja kaivaimme korsukuoppaa.

– Siellä taempana on aika rauhallista, opit vähitellen näihin rintaman ääniin ja muuhun, evästi Ahola.

Tervehdin joukkuettani, joka tarkkaili minua tiukasti. Mah-taakohan tuosta olla näihin hommiin? Näin näyttivät koke-neiden rintamasotureiden katset kysyvän.

Tutustuin ryhmänjohtajiin.

– Jos sattuu tilanne, jota minun ensikertalaisena on vaikea arvioida oikein, pyydän teiltä apua, sanoin pojille. He nyökkäsivät vakavina.

Korpraali *Kotilainen* opasti meidät työmaalle. Polku kulki ohi Jylhän kuuluisaksi tekemän kaivon.

Korsutyömaalla etulinjan suuntainen metsäinen mäenrinne laskeutui Kirvesmäen pelloille. Edessä aukealla olevat asemat olivat osoittautuneet erittäin tuhoisiksi ja pahoja tappioita tuottaviksi. Tänne rakennettaisiin uusi puolustusasema.

Naapuri piti vihaa roiskimalla tykistöllään sinne tänne metsiin ja pelloille. Silloin tällöin kuului harvahkoa kivääriltä, joskus äkäisiä konekiväärisarjoja ja ärjähtävä piiskatykin sivalus.

– Se on ihan normaalia, sanoivat pojat.

Terenttilän arkipäivää

Maa oli jäätynyt kivikovaksi. Rautakangella hakatessa irtosi siitä vain murunen kerrallaan. Työ tuntui toivottomalta. Poikien ehdotuksesta lähetin kolme miestä hakemaan pataljoonan AJp:lta räjähdysainetta jäätyneen pinnan lohkaisemiseksi.

Tarkkailin maastoa. Asema oli minusta sijoitettu hyvin: edessä oli tasainen aukea eikä kuolleita kulmia jäänyt. Vihollisen olisi vaikea lähestyä tätä linjaa.

Talvipäivä oli kirkas ja pakanen kireä. Parinsadan metrin päässä toisistaan olevat omat ja vihollisen asemat näkyivät tänne useista paikoista puiden välistä.

Kotilainen, jämerä kivijärveläinen isäntämies, kolmissakymmenissä, kävi usein juttelemassa, selosti tukikohtien sijaintia, tavallisia hyökkäyssuuntia ja muita tärkeitä asioita.

”ONKO TÄMÄ NYT SE KESKITYS?”

Vihollisen kaksitasoinen hidas tiedustelukone lenteli matalalla linjaa päästä päähän – kuulemma normaaliin tapaan. Mikäs oli lennellässä, kun ei omia koneita eikä ilmatorjuntaakaan ol-

ERLAND PÖRI

SAAVUIN Jyväshoviin, eversti *Armas Kempin* komentopaikkaan puolenyön maissa 15. 1. 1940. Siitä minut opastettiin eteenpäin. Rämmittyäni pitkään pimeässä kiemurtelevia polkuja saavuin JR 21:n 3.Komppanian komentopaikalle, missä isännöi reserviluutnantti *Yrjö Jylhä*. Hän tarjosi minulle kahvit ja antoi lähettinsä oppaaksi 1.Komppaniaan, johon minut oli määrätty joukkueenjohtajaksi.

Suomalaiset olivat pureutuneet tiukasti Taipaleenjoen suuhun

Sain tuli- kasteeni...

lut. Myös tähytyspallo nousi säännöllisesti roikkumaan naru- jensa päähän vihollisen puolella olevan metsikön yläpuolelle. Il- lalla se kuulemma hinattaisiin alas. Siellä sekin sai keinua kai- kassa rauhassa.

Puolelta päivin vihollisen ty- kistötuli alkoi vilkastua. Kra- naatteja tippui ympärille yhä ti- heämmin. Suurempaa vaaraa niistä ei tuntunut olevan, pak- sussa hangessa jäykkinä am- muttujen kranaattien sirpalevai- kutus jäi vähäiseksi.

Joukkueen varajohtaja tuli puheilleni:

– Ennen on joukkue aina ko- mennettu suojaan keskityksen ajaksi . . .

– Onko tämä nyt sitten keski- tys? kysyin vähän ihmetellen.

– Kyllä se on.

– Mihinkäs ne miehet ovat ennen menneet suojaan?

Varajohtaja osoitti paikat pa- riin valmiiseen pesäkkeeseen.

Läksimme liikkeelle. Se ta- pahtuikin kreivin aikaan, sillä nyt vanja alkoi työntää rautaa niskaan oikein tosissaan. Piti lyödä maihinkin matkalla suoja- paikkaan.

Työnnyimme korsuun, missä isännät tekivät tilaa. Joukkueen- johtaja kertoili pataljoonan vai- heista. Tämä kannakselainen Erillinen Pataljoona 6, jota ko- mensi kapteeni *Oiva Onni Saa- relainen*, oli ollut kovissa pai- koissa, muun muassa armotto- massa joulun vastahyökkäykses- sä Keljassa. Pataljoonan vah- vuus oli vähentynyt lähes puo- leen.

– Tappakoot perkeleet vaikka joka miehen tähän, mutta tästä ei kirkiisit tule läpi! uhosivat ko- tikyliään puolustavat kannakse- laispojat.

Keskitys oli loppunut. Palati- tiin työmaalle.

Toisesta puolijoukkueesta juoksi lähetti luokseni:

– Ne rotuulin haussa olleet miehet on kaikki haavoittuneet!

Läksin kiireesti katsomaan. Pojat olivat palanneet ja juuri laskeutumassa monttuun, kun kranaatti räjähti montun pohjal- la. Kaikki haavoittuivat, mutta vain jalkoihin.

Hirvitti. Millaista jälkeä olisi- kaan tullut, jos joukkue olisi ol- lut töissä montun pohjalla . . .

Sain haavoittuneet suojaan tykistön tulenjohtueen korsuun. Pataljoonasta luvattiin pimeän tultua lähettää hevonen heitä noutamaan.

NYT ON KUIN LÄNSIRINTAMALLA

Itapuoleen vihollisen tykistötuli jälleen kiihtyi. Lähetin jouk- kueen majapaikkaan ja jäin itse jälkeen huolehtiakseni haavoit- tuneista.

Läksin yksin joukkueen pe- rään. Lienenkö kulkenut puolta- kaan kilometriä kun raskaan ty- kistön tuli-isku osui aivan koh- dalle.

Nyt ei ollut mitään epäselvää – tämä oli tosiaan sellaista kuin

olin kuvitellut länsirintamalla olleen edellisessä sodassa.

Olin juuri keskellä pientä ahoaukeamaa. En ehtinyt muuta kuin heittäytyä maahan keskelle polkua ja painaa kädet korvilleni. Muistin, että suu oli pidettävä auki.

Maa repeili ympärilläni. Kaikki vapisi ja heilui. Ilmanpaineen aallot humahtelivat ylitse salvaten hengityksen. Lunta ja soraa satoi päälleni ja vonkuvat sirpaleet suhahtelivat ylitseni. Aukeaa ympäröivä metsä rytisi ja roikui oksien ja paksujen runkojen katkeillessa ja silpoutuessa kuin tulitikut teräsmyrskyssä.

Onneksi keskitys loppui yhtä äkkiä kuin se oli alkanutkin ja siirtyi kauemmaksi takamaastoon. Ihmettelin, että olin säästynyt sellaisesta myllerryksestä naarmun naarmutta – vain puiden roskia, lunta ja soraa oli satanut päälleni.

Mutta en ehtinyt kauan ihmetellä, en edes nousta maasta, kun yläpuoleltani ilmasta alkoi kuulua jyminää, joka lähestyi ja

kasvoi koko ilmakehän täyttäväksi valtavaksi pauhuksi. Katsoessani ylöspäin näin ahoaukeaman puiden latvojen takaa työntyvän kymmeniä koneita käsittävän kaksimoottoristen pommikoneiden laiveen. Näytti kuin ne lentäisivät puiden latvoja hipoen, kun ne siivet leivinä kuin pitopöydän kannet majesteettillisen mahtavana kattona läyttivät koko aukeaman taivaan.

Luulin niiden lentävän ylitseni koti-Suomea pommittamaan, kunnes näin, miten yhden mahasta alkoi tippua pommeja kuin sikaareita rivissä – aluksi vinossa menosuuntaan, kääntyen sitten hitaasti alaspäin – ja suoraan minua kohti!

– Nyt tuli lähtö! välähti mielessäni.

Sitten tuli rysähdyks, jollaista en elämässäni ole kokenut – en sitä ennen enkä sen jälkeen. Se oli kuin maailmanloppu. Tuntui kuin maa ja taivas hajoaisivat rysähtäen päälleni murskaten minut atomeiksi. Maankamara kohosi ylös iskien minua vastaan. Räjähdyksen äänen tunsin koko ruumiillani. Sitten en vähään aikaan tiennyt mistään mitään. Seuraava aistimus oli päälleni vyöryvä sora.

OLENKOHAN KUOLLUT?

Kun jälleen aloin jotain tajuta oli kaikki hiljaista ympärilläni.

– Olenkohan kuollut? ehdin ajatella.

Sitten tunsin painon päälläni ja aloin liikutella jäseniäni. Kaikki toimivat enkä tuntenut minkäänlaista kipua.

Aloin kaivautua ylös mustan lumen ja maan seasta. Katselin vielä vähän sekaisena ympäristöäni. Kranaatinkuopat rei'ittivät ahon pintaa ja mahtavat lentopommikuopat kymmenkunta metriä minusta molemmin puolin polkua ammottivat mustin riekaleisin reunoin. Äskeinen koskematon metsä ahoaukeaman reunustoilla oli kuin valtaan riivinraudan raatelema.

Olin täysin kunnossa. Päälle-

ni ei ollut osunut edes suurempia kiviä, vaikka lähelläni oli muutamia pöydänkin kokoisia pultereita. Polku oli paikotellen kadonnut näkyvistä maan ja roskien peittoon ja kaiken tämän yllä leijui kitkerä kellertävä usvapilvi.

Ensimmäinen järkevä ajatuseni oli, että ryssä oli käyttänyt kaasua, joten minun oli pian päästävä pois kaasupilvestä. Kaasunaamaria ei ollut, mutta kauhoin käsilläni lunta nenäliinaani, jonka asetin suulleni hengitykseni suojaksi. Sitten juoksin ”kaasupilven” läpi. Eihän se kaasua ollut, vaan palaneen räjähdysaineen jättämää savua.

Lähdin jatkamaan keskeytynyttä matkaani majoitusalueelle. Polut olivat hävinneet ja maasto muuttanut muotoaan pommitetussa metsässä, joten suunnistin vain etulinjasta kuuluvan ammunnan mukaisesti.

Mieltäni ahdisti joukkueeni kohtalo – oliko se selvinnyt keskityksestä?

Seurailin sotkuista polkua. Majoitusalue tuntui mielestäni olevan liian kaukana. Polun alkaessa laskeutua Terenttilän soille totesin olevani täysin yksyksissä.

MISSÄ ON JOUKKUEENI?

Etulinjasta alkoi kuulua kiivasta tulitusta, joka pian muuttui valtavaksi pauhinaksi. Jalkavaen aseiden tuli kiihtyi yhtenäiseksi rätinäksi, josta heittimien ja piiskatykkien laukaukset tuskin erottautuivat. Tykistön ääni oli kuin läheisen ukonilman jatkuva jyrynä. Käsitin vihollisen ryhtyneen keskitettyyn hyökkäykseen.

Mieleeni nousi äkkiä hätä. Mitä jos komppania joutuisi vastaiskuun ja minä olisin kadonnut? Uskaltaisinkohan enää mennä näyttymäänkään... Luulisivat, että olin paennut taistelua.

Käännyin kiireesti juoksemaan takaisin tulosuuntaani. Saavuttuani harvahkoa mäntymetsää kasvavalle kankaalle ilmestyi puolenkymmentä hävittäjäkonetta taivaalle kohdalleni alkaen pippuroida tätä takamaastoa. Onneksi oli polun varrelle kaivettu yhden miehen sir-

palesuojia juuri tällaisten tilanteiden varalle ja hyppäsin yhteen niistä. Olin pakkasen takia vahvasti puettuna ja nyt juosta ravatessani pitkin metsiä oli hiestä märkänä kuin uitettu koirra, väsyneenä ja kiukkuisena.

Jonkin ajan kuluttua näin parin lumipukuisen sotilaan tulevan vastaan. Tunsin toisen Yrjö Jylhäksi.

– Mitä sinä täällä teet? kysyi Jylhä.

– Paras tunnustaa suoraan, että olen eksyksissä...

– Enpähän minä sitä ensinkään ihmettele, sanoi Jylhä. – Meillä vanhoilla paikkakuntalaisillakin on joskus vaikeuksia löytää oikeat polut keskitysten jäljiltä.

Jylhä opasti minut perille.

SUUTARI

Löysin joukkueeni teltan. Muuttaman metrin päässä sen takana törrötti maasta puolen metrin pituudelta ilmapommin pyrstö. Luulin sen kuuluvan etulinjan kalustoon.

Teltassa pojat ilahtuivat tulostani. He luulivat nähneensä minut viimeisen kerran, kun olivat todenneet minun jääneen keskityksen ja ilmapommituksen alle.

Menin ilmoittautumaan päällikölle. Häinkin ilahtui ja tarjosi iltakahvit. Minua oli käyty etsimässä partionkin voimin, mutta jälkeäkään ei ollut tavattu. Näinollen komentopaikan väki pelkäsi minun hajonneen olemattomiin.

Kerroin seikkailustani.

– Olipahan siinä tulikastetta kerrakseen – vähän liikaakin, totesi Ahola.

Oli myönnettävä.

– Muuten – onko lentopommi ollut kauankin siinä joukkueeni teltan takana? kysäisin.

– Mikä ihmeen pommi? Eihän siellä mitään sellaista ole.

Mentiin katsomaan. Siellähän se oli, suutari. Jos se olisi räjähtänyt, ei joukkueesta olisi jäänyt mitään jäljelle.

Järjestin aidan pommin ympärille ja painuin petille. Olin kai unessa ennen kuin olin saanut itseni kunnolla suoraksi-kaan.

Ensimmäinen sotapäivä oli ollut rankka. □

**Taipaleenjoen maastoa vuonna
1943**

MARJAPELLONMÄEN

Vihollisen päähyökkäys Kannaksella alkoi 10. helmikuuta 1940. Summan eteläpuolella oleva Marjapellonmäki joutui ankaran paineen alaiseksi, mutta kesti suurin uhrauksin ja lähes yli-inhimillisin ponnistuksin. Puolustusta johti majuri, nykyinen kenraali *Lauri Sotisaari* etulinjan taisteluhaudoista Parabellum kädessä ja käsikranaatteja vyössä. Marjapellonmäestä luovuttiin vasta yleisen vetäytymiskäskyn yhteydessä.

OLAVI SIPILÄ

HELMIKUUN 5. päivänä talvisodan vuonna 1940 palasin kihlajaislomaltani Janakkalasta Viipurin kautta rintamalle. Matkalla satuin yhteen majuri *Lauri Sotisaaren* kanssa.

Kannaksen päävartarintasemassa oli vihollisen rynnistys kiivaimmillaan. PPP 5:n 2. Komppania oli ehditty siirtää jo Saarenpäähän, kun suurhyökkäys alkoi. Muu osa pataljoonaa heitettiin Marjapellonmäkeen, jossa JR 10:llä oli kuumat paikat. Sain käskyn yhdessä reservivänrikki *Jaakko Boijerin* – Hämeenlinnasta – kanssa mennä kk-joukkueinemme eteen Marjapellonmäkeen.

SOTISAARI JOHTAA EDESTÄ

Juuri kun olimme lähdössä Karhulan Kunnalliskodista ampui vihollinen tarkan tykistökeskityksen, vaikka oli iltapimeä. Vänrikki Boijer ja neljä jääkäriä haavoituivat kranaatin sirpaleista. Boijer halusi haavoittuneenakin lähteä poikiensa mukana etulinjaan, mutta saimme hänet lopulta kuitenkin jäämään pois ja lähtemään sidottavaksi. Boijer kaatui myöhemmin Sommeen – Samolan taistelussa.

Matkalla totesimme, että 1. Komppania oli menomatkalla kärsinyt tappioita kaatuneina.

LIHAMYLLYSSÄ

Lauri Sotisaari oli etulinjan kenttäkomentaja

Marjapellonmäen etulinjaa 6. 2. 40
SA-kuva

Hälytys! Vihollinen on asemissa!

Etulinjan asemat oli jo silloin ammuttu niin hajalle, että konekiväärit oli aluksi sijoitettava pelkkiin kranaattikuoppiin. Aamuun mennessä ehdimme kaivaa jonkinnäköiset poterot.

Nyt saimme ensi kerran maistaa, miltä tuntuu olla kovassa tykkitulessa paljaan taivaan alla.

Kunnioitettu komentajamme majuri Lauri Sotisaari oli koko ajan etulinjassa ottaen itse henkilökohtaisesti osaa muun muassa helmikuun 14. päivän hyökkäyksen torjumiseen.

Korsuista oli ehjänä mäen talaluiskassa enää neljä, muut olivat kranaatit ja ilmapommit tuhonneet. Taisteluasemat olivat ylhäällä mäen päällä, jonne olin sijoittanut II Joukkueen kahdeksan konekivääriä.

”RYNNÄKKÖÖN – HURAA!”

Mainittuna päivänä olin ylhäällä mäellä aamuhämärästä alkaen. Kun tulitus hetkeksi laantui, laskeuduin lumiportaita alas korsuun juomaan kuumaa teetä – olihan ulkona yli 30 astetta pakkasta.

Kello 14 syöksyi korsuun konekivääriin ryhmänjohtaja alikersantti *Grann* Urjalasta huutaen:

– Vihollinen on asemissa!

Juoksin nopeasti vieressä olevaan majuri Sotisaaren heiveröiseen korsuun. Ilmoitin vaaratilanteesta hänelle ja huusin lähtiessäni:

– Painun mukaan käsikähmään!

Sotisaari tempasi isosta kassasta kaksi käsikranaattia vyölleen ja otti ladatun parabellumin toiseen käteensä. Meillä oli mukana taistelulähetit, minulla jääkäri *Arvo Niemelä* Urjalasta. Juoksimme nopeasti ylös mäelle, missä lähitaistelu oli käynnissä.

Sotisaari karjui harhauttaen ryскеen keskellä:

– Toinen komppania oikealta, toinen komppania vasemmalta! Rynnäkköön – huraa!

Huusimme kaikki neljä yhtä aikaa! Se aiheutti suurta hämminkiä vihollisen keskuudessa.

LÄHITAISTELUUN

Hyökkäystä tuki viitisentoista hyökkäysvaunua, joiden turvin jalkaväkeä oli päässyt aseimiimme saakka. Saavuimme juosten parahiksi taistelun kiivaimpaan tiimellykseen.

Ylikersantti *Huuhanan* Kranaatinheitinjoukkueesta oli juu-

• Marjapellonmäen • liha- • myllyssä

ri lävistänyt kivääriin kiinnite-
tyllä pistimellä yhden hyökkää-
jän, kun hänen takanaan toinen
vihollinen heitti kiväärin poskel-
le tähdäten kymmenen metrin
päästä Huuhtasta selkään.

Sotisaari toimi nopeammin.
Hän tempasi käsikranaatin sy-
tyttimestä, odotti hetkisen ja
heitti kranaatin kohti vihollista.
Kranaatti räjähti pään kohdalla
ja kivääri laukesi samalla luodin
mennessä hivenen Huuhtasen
pään yli. Hän vain vilkaisi hätäi-
sesti taakseen jatkaen taistelua.

Sotisaari tyhjensi sitten tyy-
likkäästi parabelluminsa hyök-
kääjiin hyvin tuloksin.

Kaksi liekinheitinvaunua
suitsutti palavaa paloöljytervaa
saapuessaan lähelle.

Huusin Arvo Niemelälle:

– Ammutaan kivääreillä avoi-
mista etuluukuista sisään!

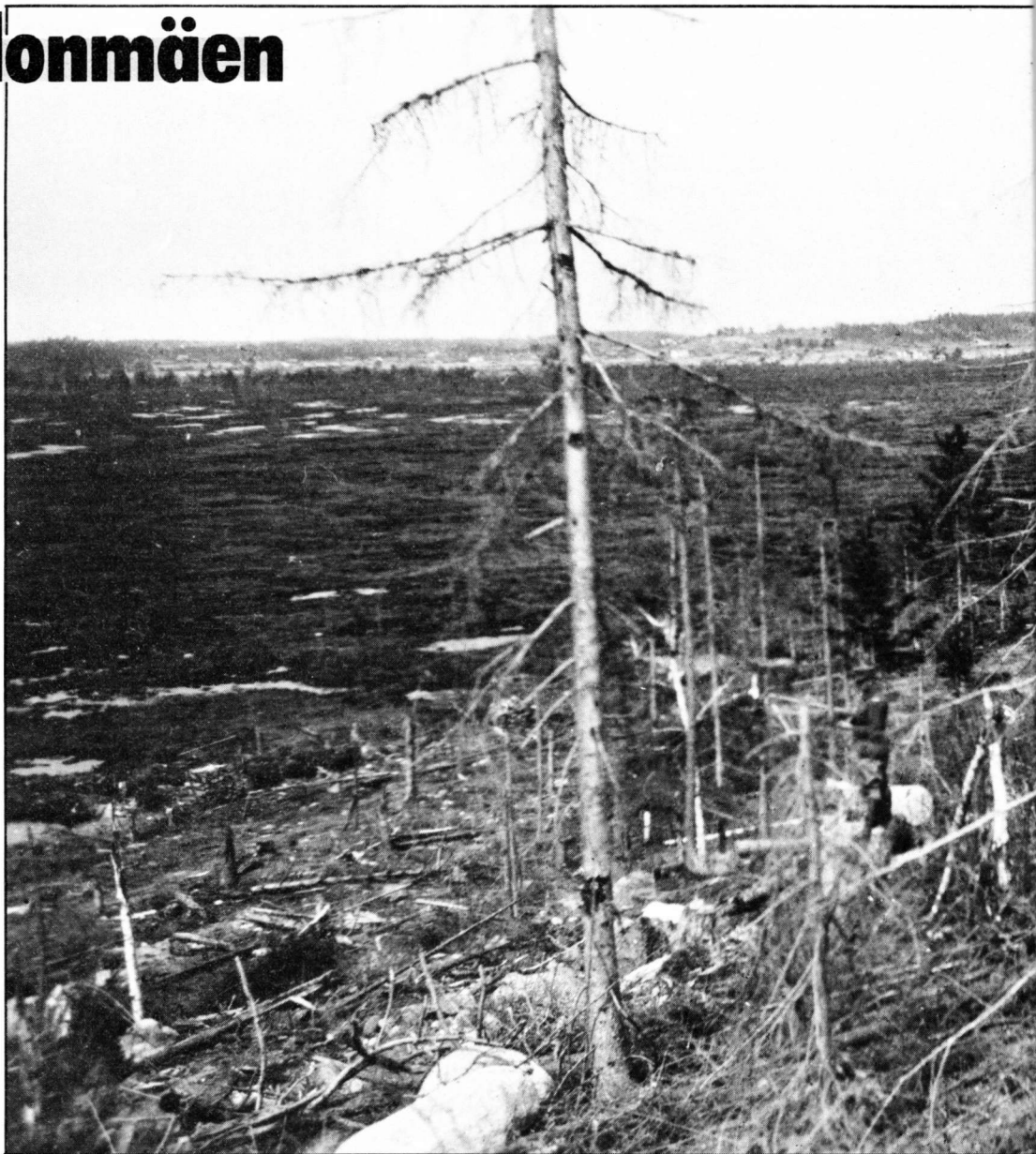
Niin teimmekin – yht'aikaa.
Luukut sulkeutuivat äkkiä ja
vaunut lähtivät vetäytymään.

Panssaritorjuntatykit tuhosi-
vat ainakin viisi vaunua ja kasa-
panoksin tuhottiin lisää. Kun
vielä oman tykistön ja heittimis-
tön tuli-iskut osuivat kohdal-
leen, rupesi myöskin vihollisen
jalkaväki vetäytymään. Koneki-
vääri- ja kivääritulni näytti melko-
isia aukkoja sen hajalle lyötyyn
rivistöön.

Hyökkäys lyötiin voimalla ta-
kaisin.

YKSITYISTÄ SISSISOTAA

Lähetitini kanssa seurasimme
jonkin matkaa pakenevia vihoh-

▲ Marjapellon-
mäen suojainen
länsirinne jatko-
sodan aikana 1943

Marjapellonmäki
vihollisen puolelta.
Kuva on otettu
helmikuussa 1944

Kansa taisteli- lehden vuosikerrat KANNATTA SÄILYTTÄÄ!

Väri
tummanruskea
kultapainatus

TILAA OMILLE
LEHDILLES
KUNNON KANSIOT!

Tosivahvassa dokumenttilehdessä on historiallisesti ainutlaatuinen aineisto. Vanhat vuosikerrat ovat kysytyä tavaraa!

Hinta 20 mk/kpl
(+ postitus- ja käsittelykulut)

LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI. LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI.

Vastauslähetytys
Vantaa 60/77 Lupa 231

Sanoma Aikakauslehdet
Kansa taisteli
Asiakaspalvelu
PL 31
01771 VANTAA

lisiä ja tuhosimme niitä vielä parisenkymmentä.

Innoissamme olimme edenneet liian pitkälle mäen etuluis-kassa oleviin kranaattikuoppiin. Vetäytyvät panssarit avasivat kiivaan tykki- ja konekivääritulen.

Eräs tankkitykin ammus hau-tasi hiekkään Niemelän niin, et-tä vain pää jäi näkyviin. Kenttä-lapiollani kaivoin hänet kiireesti vahingoittumattomana esiin, jonka jälkeen jatkoimme am-muntaa hämääriin asti.

Palatessamme Sotisaaren korsulle hän ihmetteli kovasti tuloamme – olimmehan jo tap-pioluettelossa.

Vihollisia kaatui paljon, mut-ta pataljoonassammekin tappiot olivat yhdeksän kaatunutta ja

24 haavoittunutta, yhteensä 33 miestä. Lääkintäaliupseeri ker-santti Koivula Urjalasta vastasi Sotisaaren kysyessä tappioi-stamme:

– Yhteensä lähes kymmen-kunta hevospuomaa, herra ma-juri.

Polkupyöräpataljoona 5:n ko-konaistappiot Marjapellonmäes-sä 10.–16. 2. 1940 olivat viralli-sesti 116 miestä. Pataljoonan 2.Komppania oli tämän ajan muissa tehtävissä.

Aamuyöstä 15. helmikuuta sain käskyn lähteä Marjapellon-mäestä kahden konekivääri-joukkueeni kanssa. Luovutin asemat reserviluutnantti *Komo-selle* 16. helmikuuta. Koko tuki-kohta luovutettiin aikaisin aamulla. □

KANSA TAISTELI

–miehet kertovat

TILAUSKORTTI VUOSIKERTAKANSIOT

Haluan kerätä Kansa taisteli -lehdistäni ainutlaatuisen ja historiallisesti arvokkaan lukupaketin.

Tilaan Kansa taisteli -lehden vuosikertakansioita.

___ kpl. Hinta 20 mk/kpl (+ postitus- ja käsittelykulut).

Haluan mukaan ilmaisen vuosikertatarran.

Sukunimi		Etunimi	
Osoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Tarjous koskee vain Suomeen tulevia tilauksia. Hinnat ovat voimassa 30. 6. 1986 saakka.

Päivä Petsamon Pelastusvuorella

MAUNO RAEKALLIO

Partiointi talvisodan Petsamossa oli totista puuhaa.

Matkat olivat pitkät ja olosuhteet vaikeat.

Ilman Norjan rajamiesten ymmärtäväistä apua olisi toiminta ollut vielä monin kerroin raskaampaa.

Vaikka tekemistä siinä oli nytkin.

TAMMIKUUN loppupuolella 1940 oli kaksi miestä, Esa ja tämän kirjoittaja, lähetetty pitkälti yli sadan kilometrin päästä Nautsista yrittämään pikkupartiollamme tähystää laivaliikennettä Petsamon Liinahamarissa.

Silloin puolueettoman Norjan rajapoliisit olivat kaikessa hiljaisuudessa kuskanneet meidät Nautsista Norjan puolta Norjan Vuoremiin – muutenhan koko yrityskin olisi ollut mahdoton. Rajapoliisien ehtona

oli vain, että meidän piti olla pukeutuneina norjalaisiin hiihtopukuihin. Niin me nyt sitten hiihtelimme täällä vihollisen selustassa aseistettuina, mutta siviilipuvuissa, tosin lumipuvut päällimmäisinä.

Olimme jo tehneet yrityksen Liinahamariin lännen puolelta. Se ei ollut onnistunut. Nyt olimme yrittämässä Petsamojoen itäpuolta Pelastusvuoren ja Kaakkurin kylän taitse Liinahamarin itäpuolen tuntureille.

YLLÄTYS

Matkan jouduttamiseksi olimme tullessamme kätkenneet toisen reppumme Näsykkäjärvellä erään kivipahkan alle. Mukaan olimme ottaneet vain kaikkein välttämättömimmiksi katsomme tavarat, jotka sulloimme minun reppuuni. Esa oli aseistautunut konepistoolilla ja useilla lippailla, minulla oli aseena vain kevyt Parabellum.

Meillä oli ollut monta tuskaa ja vaivaa vartiomiestistä ja kaikista muista piruista ennen kuin pääsimme turvallisesti Petsamojoen itäpuolelle.

Lyhyen tammikuisen päivän alkaessa valjeta saavuimme Pelastusvuoren etelärinteelle.

Siinä koimme taas melkoisen yllätyksen. Emme olisi odottaneet täällä olevan minkäänlaista elämää ja liikettä ja kuitenkin törmäsimme hyvinkin paljon liikuttuun porotiehen. Alempana näimme kymmenittäin ajoporoja, rekiä ja paljon kaikenlaista muuta kamaa sekä – mikä kaikkein kummallisinta! – useita

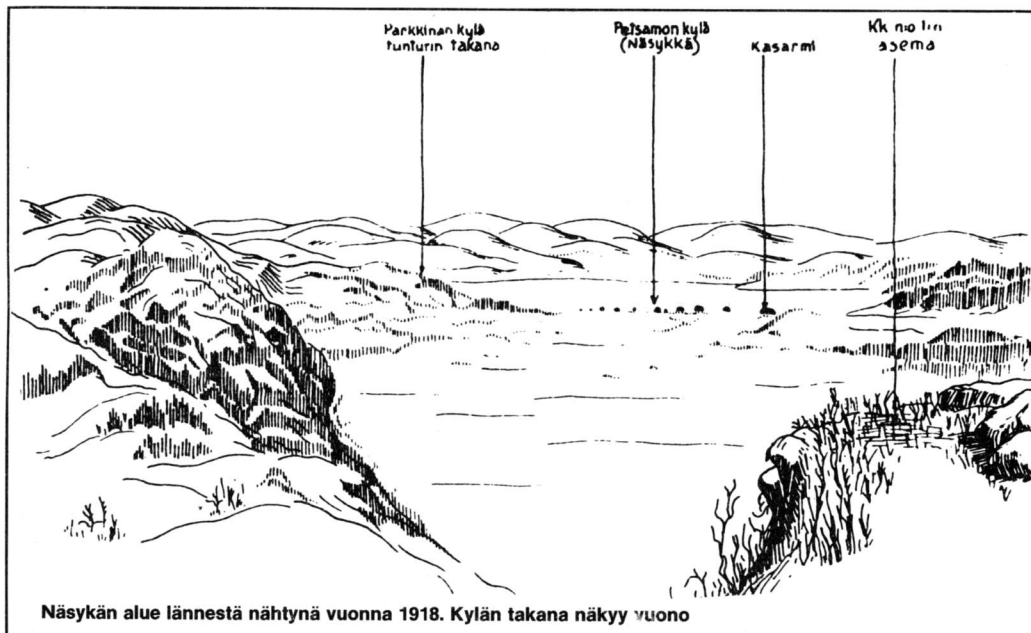
telttoja. Niissä asustivat luultavasti poromiehet – en kylläkään saanut päähäni miksi, sillä Näsykän kylä oli vain vajaan kilometrin päässä.

No – meitähän nuo nyt eivät tietenkään huomanneet. Poikittaislatuhan siihen kuitenkin jäi näkymään, sille ei voinut mitään. Jatkoimme nousua vuorelle.

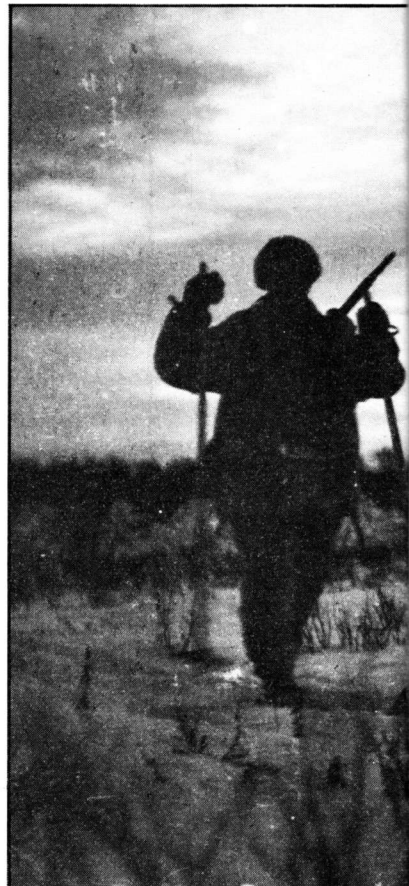
Vuoren päällä edellä hiihtänyt Esa pysähtyi kysäisten:

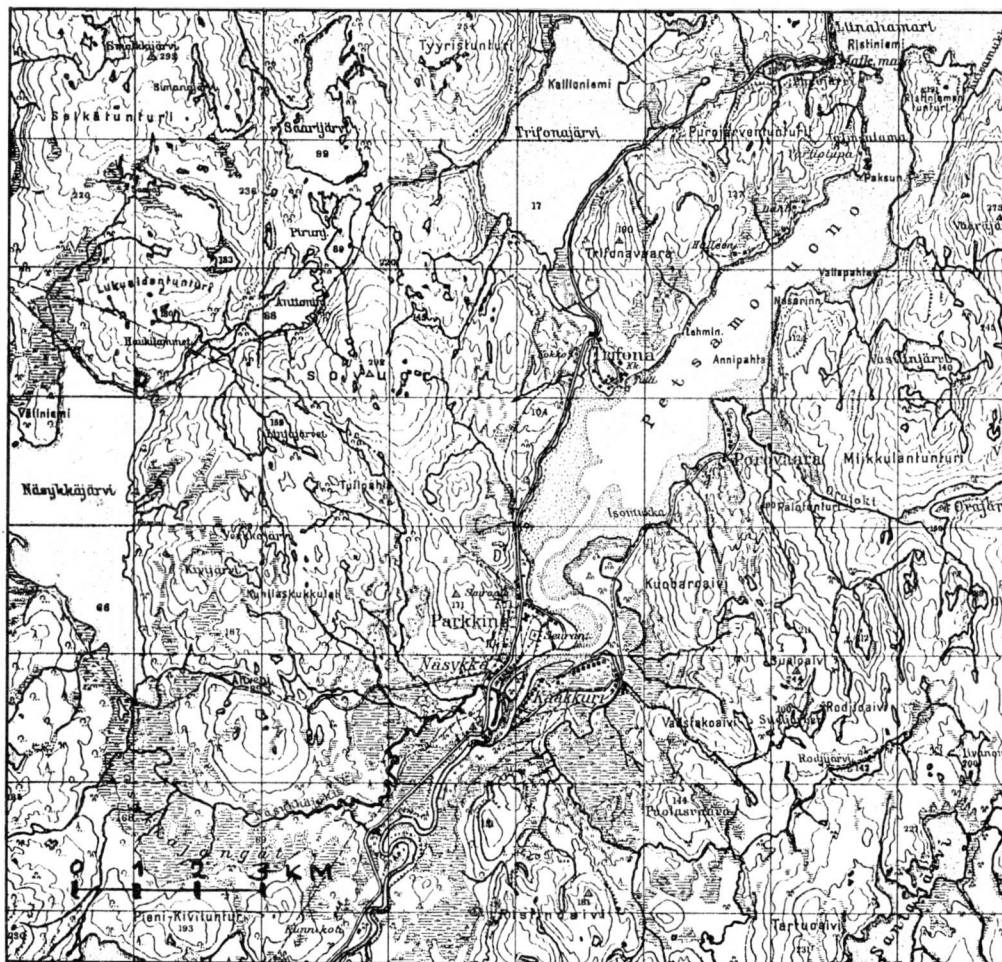
– Eikö tehdä pieni mutka tuonne jokivarteen päin? Kiikaritais minkälaista elämä nyt on kasarmilla . . .

Ymmärsin Esan mielenkiinnon. Hänhän oli asunut vuosikaudet tuolla kasarmilla, joka oli tästä vuoresta vain vajaan kilometrin päässä ja paljon alem-

Näsykän alue lännestä nähtynä vuonna 1918. Kylän takana näkyy vuono

LOUKUSSA

Kasarmin kentällä olikin jo liikettä. Siellä harjoitteli useita joukkueita hiihtoa.

Olin juuri ryhtymässä tähystämään vanjojen touhuja tarkemmin, kun vuoren eteläpuolelta alhaalta alkoi kuulua ääniä. Ei tuntunut todennäköiseltä, että joku kipuaisi tänne tuon jyrkän etelärinteen puolelta, mutta varma on aina varmaa, joten nykäisin kaveriani:

– Nyt häivytään!

Käännyimme nopeasti lähteksemme vetämään pohjoiseen päin.

Lähdöstä ei kuitenkaan tullut mitään.

Kivipaasien pohjoispuolella oli laaja loivasti viettävä rinne. Juuri kun aioimme lähteä sitä ylittämään alkoi alhaalta koivikosta nousta rinteeseen hiihtäjiä piippalakeissaan – suoraan meitä kohti!

Nyt olivat hyvät neuvot tarpeen!

Olimme loukussa – aseelliset siviilipukuiset miehet tähystelmässä sotilaita vihollisen selustassa. Meidän kohdallamme ei armoa tunnettaisi. Tämä oli loppu.

Ei ollut minkäänlaisia mahdollisuuksia: lännessä oli pystysuora vuorensinä, etelässä äkkijyrkkä rinne ja pohjoisessa ja idässä puuton aukea ja vihollinen.

Nousimme mitään puhumatta suksilta. Esa veti konepistoolin selästään, otti kintaan kädestään ja tyrkkäsi kouransa käteeni.

Hyvästiksi.

Ei ollut mitään puhuttavaa.

Erään kiven juurella oli syvä kolo. Nykäisin repun selästäni, otin sen sivutaskusta laatikollisen patruunoita, heitin repun kuoppaan ja painauduin kiven kupeeseen. Kaveri kävi asemaan saman kiven toiselle puolelle.

Myisimme henkemme kalliilla hinnalla.

Vihollinen oli enää parinsadan metrin päässä. Rinne kuitenkin jyrkkeni noustaessa kiivämme kohti.

Vihollinen lähestyi.

Kylmäsi – aivan kuin jääpala olisi ollut vatsassa. Äkkiä tuntui, kuin kuuma henkäys olisi kulkenut läpi kehon. Otsalle

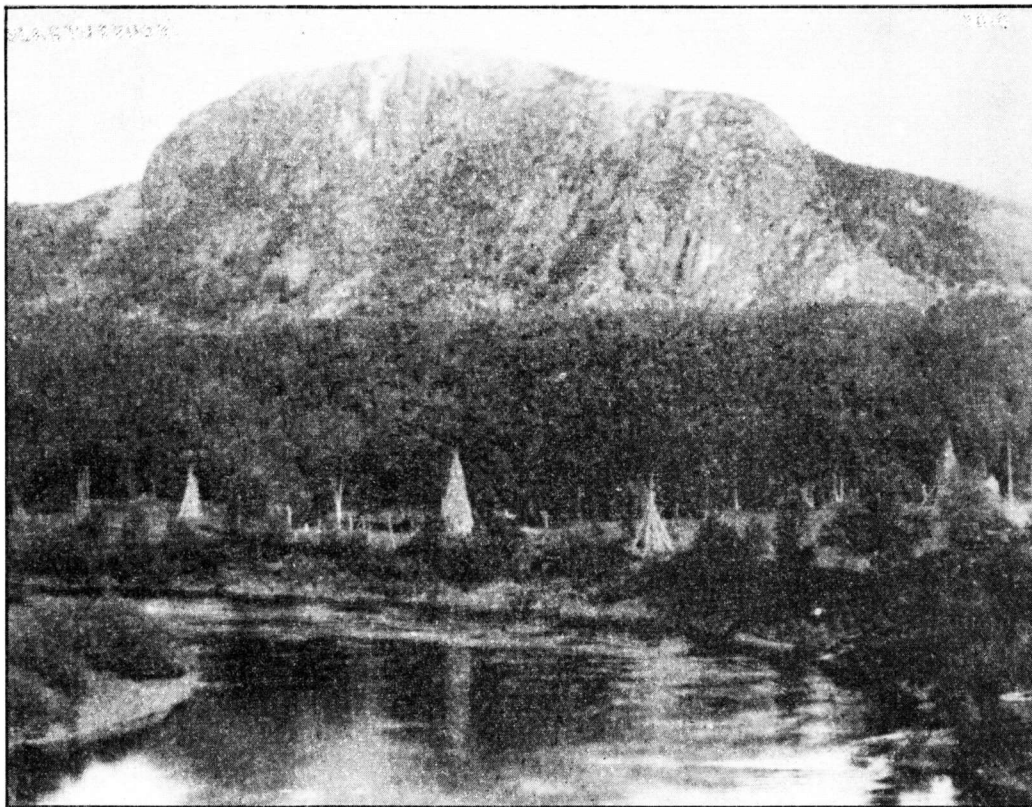
Petsamonvuoron maastoa. Tunturi, josta tässä artikkelissa kerrotaan, on kartassa keskellä alhaalla Ristinoavien pohjoispuolella oleva nimetön tunturi Kaakkurista kilometrin verran etelä-lounaaseen

Tammikuinen päivä on Petsamon tundralla lyhyt

pana. Uteliaisuus vaivasi kyllä minuakin – tunsinhan minäkin sen pahuksen kasarmin, sillä olin suorittanut asevelvollisuuteni juuri siellä. Olin silloin saanut höykytystä aivan tarpeekseni. Tiedustelunkin kannalta ajattelinkin olevan tärkeää tietää, minkälaista iikkaa siellä nyt asustaa.

Teimme siis sen lopullisen tyhmyyden, että lähdimme hiihtämään lähemmäksi jokivartta. Jos emme olisi tehneet tätä sivuhyppäystä vaan hiihtäneet jatkuvasti pohjoiseen Kaakkurin kylän taitse, olisi tämä partiomatka päättynyt toisin.

Lähempänä vuoren pystysuoraan putoavaa länsireunaa oli vuoren päällä muutamia oikein tosisuuria kivipaasia. Hiihtelimme niiden taa tähystämään.

Kartalla oleva Pelastusvuori Petsamossa. Se sijaitsee viitisentoista kilometriä etelään Näykykstä Yläluostarin maastossa. Olisiko kirjoittaja erehtynyt tunturin nimestä?

huonolla kelillä sen pitäisi olla jarruttaen laskettavissa. Alhaalla ovat poromiehet, mutta niillä on tuskin aseita käsillä – mikäli niille nyt kukaan on koskaan aseita antanutkaan.

Päätettiin siis näin:

– Jos tänne vielä tulee vanjoja lähdetään etelärinnettä suoraan alas – kävi kuinka kävi. Jarrutetaan sauvoilla ja ajetaan poromiehet helvettiin alta pois. Iltaakin pimenee pian ja siellä alhaalla koivikossa kyllä pärjäämme.

Hiihtoporukka jatkoi entistä touhuaan. Pyry haittasi jo näkyvyyttä. Ajattelimme jo lähteä vähin äänin matkaan, kun vanjoja alkoi taas kertyä paikalle yhä enemmän – olivat kai talttamassa kasarmille päin.

Tulivat taas yhä lähemmäksi.

Olimme saaneet tilanteesta tarpeeksemme. Esa nyökkäsi päällään etelärinteeseen päin ja minä nyökkäsin vastaan. Aseet ja reput otettiin matkaan ja sitten vain suksille ja syöksyen kohti etelää.

HIHDETTIIN KILPAA

– Stoi! Kto tam?

Huuto kuului melkein samal-

Päivä Petsamon...

nousi hiki, ohimoissa jyskytti ja suuhun tuli kummallinen kuiva maku.

Kauanko vielä...?

Kolmekymmentä metriä... kaksikymmentä...

Jospa kaikki vain kävisi nopeasti... kunpa kaikki olisi jo ohi...

HIHTOHARJOITUSTA!

Äkkiä edessä hiihtänyt salskea punasoturi kääntyi jyrkästi vasempaan alkaen nousta loivempaa idänpuoleista rinnettä ohittamme. Toiset seurasivat jonossa.

Emme heti käsittäneet asioiden saamaa outoa käännettä.

Mistä oli kysymys?

Ensimmäisenä hiihtänyt mies pysähtyi noin neljänsadan metrin päässä meistä. Toiset kokoontuivat hänen ympärilleen kuuntelemaan.

Annettiinko siellä lopullista käskyä meidän likvidoimiskesme...?

Sitten miehet jakaantuivat kolmeen ryhmään – ja kääntyivät loivaa rinnettä alaspäin.

Meistä poispäin.

Sitten kunkin ryhmän ensimmäinen mies lähti laskettelemaan rinnettä alas tehden mennessään kummallisia kaarrok-sia, mutkia ja käännöksiä. Toiset seurasivat perässä yrittäen matkia esilaskijaa parhaansa mukaan.

Hiihtoharjoittelua!

Koko vartalo herpaantui helpotuksesta. Melkein nauratti. Vaivuin kiven viereen vetämään henkeä aivan hervottomana – vastavaikutus oli todella voimakas.

Sitten terästyin. Vaara ei ollut vielä suinkaan ohi.

Esa tuli kiven toiselta puolelta esiin naama hikisenä ja punaisena. Hiivimme taas tähystämään.

Ryhmät olivat taas alhaalta tulossa suoraan meitä kohden, nyt kuitenkin hitaammin kuin äsken. Käytettiin kaikenlaisia nousutapoja eikä puuha näyttänyt käyvän juuri muilta kuin keulamiehiltä. Vaikka hyvin älysimme vihollisen vain harjoittelevan emme voineet sille mitään, että alkoi taas kylmätä vatsan pohjassa, kun jonot lähestyivät. Helpotti taas, kun ne

kääntyivät vasemmalle kuten äskenkin. Ja tätä piinallista harjoitusta jatkui: aina kun vanjat tulivat kohti olimme kiven vieressä silmä tarkkana ja vetäydymme kivien taa taas kuuntelemaan ja tähystämään, kun ne kääntyivät pois.

Niin kului parisen tuntia.

Esa murahti:

– Eikö nuo pirun iipat mene koskaan edes syömäänkään...

Huomasin olevani nälissäni, kaivoin repusta pakkini ja keitin sprititableteilla puoli pakillista kahvia. Juotuani osani repussa olevien norjalaisten keksien kera raahasin itseni kolosta pois ja Esa hyppäsi vuorollaan nauttimaan osansa.

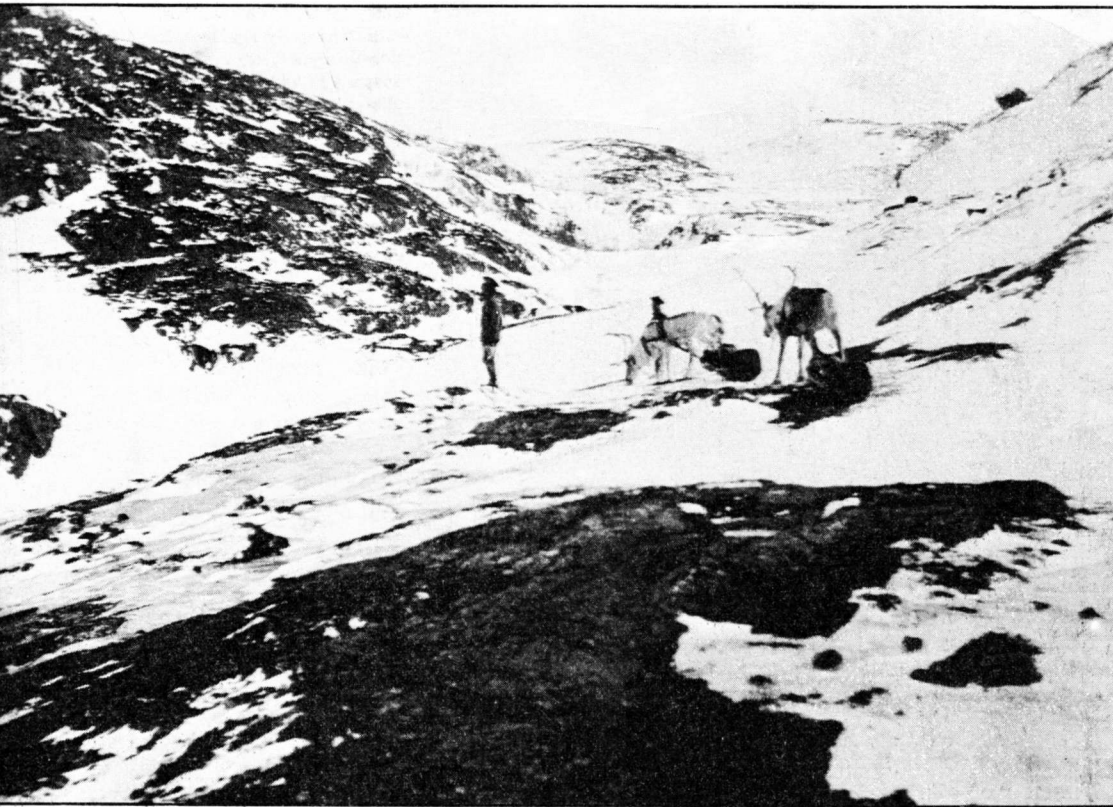
HUONO RATKAISU

Ja hiihtäjiä riitti! Iltaan oli vielä aikaa ja kärvistely kivien takana alkoi käydä rankaksi.

Oli ryhdyttävä keksimään jotakin.

Oli alkanut sataa aika tavalla lunta. Pyry näytti vain sakenevan ja keli oli huono.

Tunsin seudun tarkasti. Etelärinne oli tosin jyrkkä, mutta

Porot ja poromiehet liikkuvat talvisaikaan tunturikuruissa

la hetkellä kuin lähdimme liikkeelle.

Lisäsimme vauhtia. Hätäisesti vilkaisin taakseni ja näin, että muutamia miehiä oli lähtenyt hiihtämään peräämme. Takaa-ajajat olivat kuitenkin jo reilun kolmensadan metrin päässä ja rinteeseen oli matkaa suunnilleen saman verran.

Miten tässä käy?

Hiihtäjistä kyllä selviäisimme, mutta jos vanjat aloittavat tarkan osastotulen saattaa joku luoti osua ennen kuin ehdimme rinteeseen suojaan.

Takaa kuuluikin teräviä komentoja ja sitten kivääriin laukaus. Sillä ei ollut mitään vaikutusta.

Ja siinä oli rinteeseen reuna! Painuttiin huimaan laskuun. Jarrutimme sauvojen yläpäällä, jotta sommat eivät tartuisi risuihin. Siinäkin oli oltava varovainen, sillä sauvoja ei saanut missään tapauksessa katkaista.

Rinne tultiin alas yhdessä huomauksessa. Teltatkin sivutettiin vilauksessa. Joku poromies kuului teltojen lähellä huutavan jotakin venäjäksi – kuulosti tällaiselta:

– Što tšort . . . ? Mikäs piru se on . . . ?

Enempää en ehtinyt kuulemaan.

RANKKA KOTIMATKA

Käännyimme vielä hyvässä vauhdissa ollen itään ja pian olimme matalassa koivikossa, josta meitä ei lumisateesta ja pimeässä vähällä kummalla löydettäisi.

Ketään ei tullut perässä. Siellä ei varmaan ollut miestä, joka olisi sen mäen pystynyt laskemaan.

Meillä oli nyt hengähdysaika. Hiihto maistuikin – olimmehan koko päivän värjötelleet vuorella. Vedimme hyvän mutkan itään ennen kuin lähdimme hiihtämään etelään.

Talvi 1940 oli pakkastalvi. Silläkin hetkellä oli Nautsissa ollut neljäkymmentä miinusta. Jos ei meren rantamilla olisi ollut niin lauhaa ja jos ei olisi sadellut lunta, emme olisi millään Pelastusvuorelta hengissä selvinneet.

Samainen lumisade oli kyllä myöhemmin tehdä meistä lopun. Oli tavattoman raskas hiihtää ja kun viimein aamuyöstä päästiin Näsykkäjärvelle oli sade muuttunut täydeksi lumipyryksi. Emme löytäneet kätkeämmälle reppua millään. Oli aivan tipalla, että me nälkäisinä ja väsyneinä puolitoista vuorokautta hiihdettyämme pääsimme Vuoremijoen kämpälle. □

KASKU KIERTÄÄ

TOSI VIKKELÄ NOKISUTI

JR 23:n 3. Komppanian III Joukkueen pojat saivat Syvärin takana kiinni oravan ja veivät sen työmaalta palatessaan taskussaan korsuun. Korsussa pantiin tuli kamiinaan.

Torvi oli kuitenkin tukossa ja savu tuli sisään. Jonkun olisi pitänyt mennä hakemaan metsästä kuusennäre sutiiksi, joka olisi voitu vetää torven läpi.

Kaikki olivat väsyneitä eikä vapaaehtoisia ilmaantunut. Lopulta muuan korsun nurkassa vanikkaa pureva hiljainen mies, jota ei ollut pidetty kaikkein älykkäimpänä, lausahti:

– Onhan tuossa ilmi-selvä suti!

Ja näytti tuuheahäntäistä oravaa.

Tuumasta toimeen! Kamiinantorvi pantiin lattialle, korsun ovi auki ja orava torven toiseen päähän. Kalikalla naputettiin vielä perään.

Ja oravallepa kyyti kelpasi! Nokipilvi vain lensi torven toisesta päästä, kun pikimusta orava syöksyi sen läpi ulos ja takaisin metsään.

Kamiina veti taas.

Mikko Huttunen, Helsinki

Mitä on tulossa?

Konekivääri oli talvisodan torjuntataisteluissa usein ratkaiseva ase

PIKKU-VIKKI oli kova soturi

MARTTI MUILU

Matti Laurilan Jalakaväkirykmentti 23 taisteli talvisodassa Taipaleenjoella.

Kirjoittaja kuvaa tapahtumia ja tunteita Terenttilän suon eteläpäässä Mustaojan maisemilla.

TAMMIKUUN 25. päivänä 1940 JR 23:n 3.Konekiväärikomppania siirtyi etulinjaan. Komppanian komentopaikka tuli Virstakiven maastoon.

Iltapäivällä suuntasimme kukumme pataljoonan oikealla rajalla olevaan Mustaojan Ykköskukikohtaan.

Johdossani ollut II joukkueen 2.Ryhmä sijoitettiin asemaan Mustaojan oikeanpuoleiseen rinteseen. Naapuriryhmä sijoittui puorosta vasemmalle nousevan ja jatkuvan taisteluhaudan päähän.

Tulialueenamme oli Mustaojan laakso. Aseen sijoitus oli tarkinneeasemassa hyvä.

Ensimmäinen ilta ja yö kuluvat rauhallisesti. Itse Mustaoja tuntui hiukan karnealta. Siellä täällä vastarannalla törrötti pystyssä muutama solakka puu, toisia oli pitkin pituuttaan maassa juuret ilmassa. Maakuopassa pojat keittelivät priimuksella öljyistä kahvia.

Asemissa oli ennestään paikalla vänrikki *Raini Perälän* joukkue lapualaisten kiväärikomppaniasta.

VIHOLLINEN ALOITTI PÄIVÄTYÖT

Kun seuraava päivä valkeni, tykkituli alkoi jatkuen koko päivän. Kranaatit menivät yli vastarinteseen ja suoralla suuntauksella ampuva tykki piti jatkuvasti avantoa siinä mistä polku lähti ampumahautaan.

Kranaatinheitin iski pitkin päivää kimakasti omien asemiemme eteen.

Illan jo pimettyä tuli taas rauhallista ja alkoi samalla väsyttää. Vastustajan lähettämässä kauutinohjelmassa puhuttiin jotakin juuri Laurilan rykmentistä, mutta sekään ei autanut — silmät tahtoivat mennä välillä kiinni. Ehkä vaarallisinta oli sittenkin musiikki, sehän helposti vaivuttaa kenet vain täyteen ueneen. Onneksi vaihto tuli välillä, niin ettemme kokonaan nukahtaneet.

Vuorokauden kuluttua, tammikuun 28. päivänä, olimme jälleen matkalla tukikohtaan. Täysikuu valaisi heikosti. Asemassa konekiväärin takana pari miestä piti vartiota ja loput pysytelivät Mustaojan suojassa sen oikeassa rinteessä.

Päivällä kranaatinheitin alkoi taas hakea kivääriämme. Ennen pitkää se saikin osuman aseemme takaosaan, kannukseen, jolloin *Koukkari* haavoittui. Toisena oli vartiopaikalla ollut *Matti Mäki*.

Koukkarilla oli jalassaan uudet huopasaappaat eikä hän antanut leikata niitä halki. Niin

kiedoimme sitten vain kääreet toisen jalan saappaan päälle monin kerroin. Jalassa oli paljon pieniä reikiä siellä täällä.

Sitten Koukkari asettui selälleen ahkioon. Valkea turkislakki päässä, toinen saapas sylissä ja juhlallisena kuin Mannerheim Koukkari liukui näkyvistämme. Ojala, konekiväärin ampuja, lähti viemään apulaistaan taakse.

Kävin soittamassa pataljoonaa ja pyysin uutta kivääriä. Mäki ja *Matti Ojukangas* lähtivät viemään taakse konekivääriä.

Jäin yksin edustamaan ryhmää ja lähdin eteen, jolloin *Pikku-Vikki*, melko liikkuva sodankävijä muuten, tuli vasemmalla olevan ryhmän luota asemamme raunioille. Hänet oli välillä siirretty mainittuun ryhmään, kun sieltä taas nähti puuttuvan toinen Vikki, ampuja *Vuorenmäe*.

EI HÄTÄ OLE TÄMÄN NÄKÖINEN

Äkkiä tuon naapuriryhmän miehet tulivat juosten ja huutaen:

Taistelun jälkiä Terenttilässä

— Nyt ryssä hyökkää! Kookoo ei toimi!

Pikku-Vikki ennätti vielä vastata:

— Ei sinne päin poiat, te meetä ny väärähän suuntaha!

Mutta toiset olivat jo kaukana. Vikki otti kiväärinsä ja ampui

Mustaojan maastoa 1942

Tuntui, että kaikki tuhoutuu. Ajan taju hävisi enkä tiedä, kuinka kauan makasin maassa. Kun lopulta kompuron pystyyn mulan ja puiden alta totesin kaikkialla olevan hiljaista ja illan jo hämärtyneen.

Silmäilin maastoa.

Puro oli nyt täynnä mustaa vettä. Loikkasin sen yli ja menin poikien kiväärille.

Etumaastosta kuului kovaa melua: Siellä komennettiin, siellä huudettiin ja naurettiin, siellä valitettiin sekä ihmeteltiin. Pari kolme miinaa räjähti Mustaojan varressa lisäten kaaosta.

Tein konekiväärillä varmuuden vuoksi latausliikkeet ennen kuin yritinkään ampua. Hyvin ase toimikin, olihan se ollut hyvässä hoidossa. Pojat olivat hylänneet aseensa turhan herkästi.

Ammuin kaksi vyötä etumaastoon, vaakasuoraa niittotulta ja ”kylvötulta”, jota rauhan ajan kouluttajat olivat neuvoneet käyttämään hämärän ja pimeän aikana. Välillä nostin kiväärin eri paikkaan ja suuntasin uudelleen. Tällä kertaa kukaan ei yrittänytkaan vastata tuleen. Kun koko ajan jatkunut huuto, melu ja valitus oli sekin lakannut, lopetin tulituksen.

Oli harvinaisen rauhallista. Vain suoralla suuntauksella ampuva tykki takoi harvakseen jonkin taakse.

TILANNE SELVIÄÄ

Tämän naapuriryhmän yhtey-

dessä oli ampumahaudassa ollut myös kiväärijoukkueen miehiä. En ollut tätä tullut ajatelleeksi. Nyt kuitenkin tuli Mustaojan suunnasta muuan joukkueenjohtaja ja miehiä eteen. Pian he alkoivat heitellä käsikranaatteja puron suuntaan — joku oli siellä varmaan jotakin keksinyt.

Sitten joukkueenjohtaja lähti hautaa pitkin vasemmalle, palasi kohta taas takaisin ja väitti nähneensä siellä vihollismiehiä kyyristyneinä samaan hautaan. En osannut ottaa asiaa kovin vakavasti, vaan arvelin niiden miesten siellä odottelevan aamua kaikessa rauhassa. Joukkue järjesti tietystikin vartion vasemmalle haudan suuntaan.

Tässä vaiheessa päätin lähteä komentokorsulle, koska arvelin tilanteen pysyvän ennallaan aamuun saakka. Kun muuan lähetti oli juuri pois menossa, liityin hänen mukaansa.

Mustaoja oli ammuttu niin kauttaaltaan sulaksi, että paluumatka oli tehtävä pitkin puron reunamia. Astuin liian lähelle reunaa ja putosin kaulaa myöten Mustaojaan. Liejuinen pohja ei pitänyt ja reuna murtui sitä mukaa kuin siihen yritin tarttua. Koetin siinä uideessani huutaa lähettiä, mutta kylmä vesi salpasi äänen kurkkuun. Hämmästynyt lähetti ihmetteli, mihin olin joutunut. Vihdoin hän — pitkä mies muuten — huomasi katsoa sinne alas syvyyteen ja ojensi kiväärinsä, jonka avulla pääsin rantaan. Lumivaippa jäättyi heti kovaksi kuin lauta.

Notkelmaa pitkin tuotiin vastaan uutta konekivääriä. Vastavat ryhmät menivät eteen.

Terenttilän suolla tuli vastaan vänrikki *Simo Talosela*, joka pataljoonan esikunnasta oli lähetetty ottamaan selvää etulinjan tahtaumista.

Perillä luutnantiksi ylennetty *Oiva Latikka* olikin uutena komppanian päällikkönä. Hän pahoitteli eteen jääneen konekiväärin kohtaloa, jolloin yritin lohduttaa sanomalla, ettei sillä kiväärillä pitäisi olla mitään hätää.

Huomasin vasta nyt, että olin lähtenyt asemista oikeastaan ilman lupaa. Jotenkin olin ollut huolissani siitä, että komppaniaportaassa olisi oikea kuva asioista. □

UNTO KETTUNEN

Lumipukuiset suomalaispartiot ilmestyivät talvisodan öinä vihollisen nuotioille kuin aaveet.

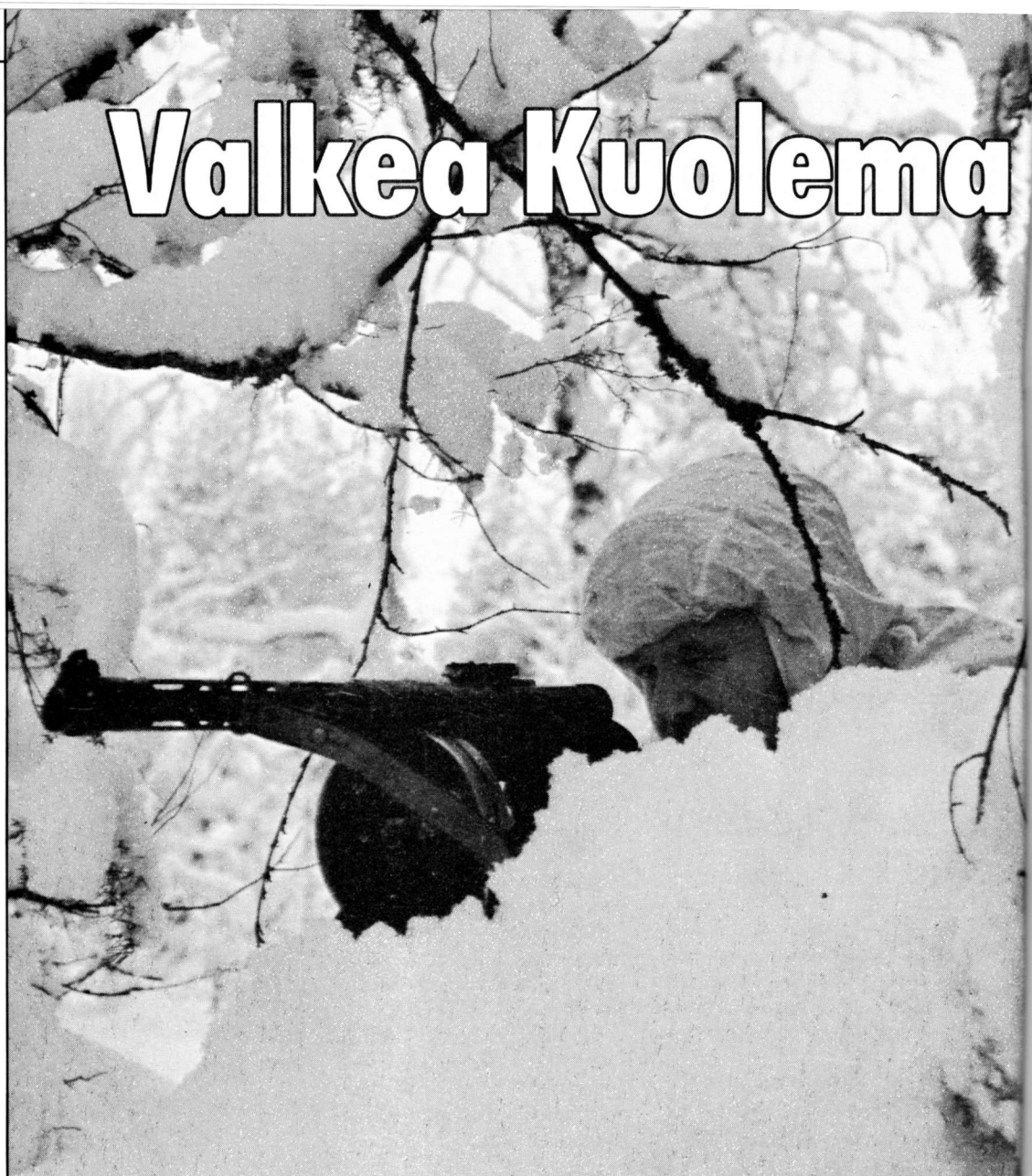
Työnsä tehtyään ne katosivat nopeasti hiihtotaidottoman vihollisen tavoittamattomiin.

Toiminta edellytti suomalaisilta partiomiehiltä pettämätöntä kestävyyttä ja varmaa taistelutaitoa.

TALVISODAN vuosi oli vaihtumassa.

Kevyt Osasto 12:n ratsumestari *Majewskin* eskadroona oli kaukopartioitehtävissä. Olimme majoittuneet teltoihin Uomaan kylän pohjoispuolelle. Talvi oli kova, pakkasta jatkuvasti 30–40 astetta.

Joulukuussa olimme toimineet Kollaalla, nyt meitä tarvittiin täällä. Tehtävämme oli tiedustella ja samalla häiritä vihollista, jolla ei ollut majoitusvälineitä. Yöt nuotioilla värjöttelevä puna-armeija ei myöskään ollut kunnolla hiihtotaitoinen, joskin eräitä poikkeuksiaakin löytyi.

UUTTA VUOTTA VASTAANOTTAMAAN

Olimme teltassa hartaasti vetämässä venttiä, kun lähetti törmäsi paikalle:

– Ryhmänjohtajat komentoiteltaan käskynjaolle!

– Taitaa olla tiedossa jonkinlaiset tinanvalajaiset . . .

Joku ajatteli ääneen – olihan sotavuoden 1939 viimeinen ilta.

Pojat kävivätkin sopimassa urakan: tiedustelutehtävä Känäselän–Uomaan väliselle vihollisen huoltotielle, tilanteen salissa hyökkäys vihollisen majoitusalueelle. Lähtö ennen puoltayötä.

Partiota läksi johtamaan luutnantti *Latvus* apulaisenaan ali-

kersantti *Haapala*. Varusteet olivat tavanmukaiset: paljon konepistooleita ja patruunoita, kevyet kantamukset.

Lähdettiin liikkeelle.

Yö sujui vihollista kohtamatta. Alueella risteili kyllä omien latujemme lisäksi vihollispartioidenkin jälkiä, mutta niiden tekijöitä emme tavanneet.

Hiihtelimme pääasiallisesti uusia jälkiä – vanhat ladut olivat osoittautuneet epäterveellisiksi.

Hiihdettiin pimeässä suoaukeaman poikki ja tultiin erittäin tiheää kuusikkoa kasvavaan saarekkeeseen. Sen halki oli hakuu rajalinja. Oli tosihankala pujotella suksilla tiheässä ryei-

kössä.

Kuusikon takana aukeni suo. Hiihtelimme, kuuntelimme ja tähystelimme.

Oli jo vuosi 1940.

Edestä alkoi kuulua moottorien ääntä. Siinä oli vihollisen huoltotie.

Pysähdyttiin, asetettiin varmistus eri suuntiin ja suunniteltiin tuleva toiminta. Tien lähellä olevaan metsikköön työnnettiin liikenteen laskentaelin.

SUKSET JÄIVÄT TERVAAMATTA

Alikersantti *Haapalaisen* kanssa kyttäilimme tien reunassa ison kuusen alla. Päätimme panna jonkin ajoneuvon matalaksi

kulki uudenvuodenyönä

Konepistooli-
miehen ikuinen
kysymys: toimiiko
ase pakkasessa?
S.A-kuva

"Taitaa olla
tiedossa
jonkinlaiset
tinan-
valajaiset..."

noin kaupanpäällisiksi – ettei
meni reissu aivan hukkaan,
pelkkään tiedusteluun.

Katkoimme puhelinjohdot.
Samassa tulikin mutkan takaa
henkilöauto, jossa oli edessä
kaksi miestä, upseeri minun
puolellani.

Varma on varmaa – ajattelin
tähdätessäni tuulilasiin upseerin
kohdalle muutaman kymmenen
metrin päästä.

Klik!

Konepistooli oli jäässä, liikku-
vat osat menivät eteen laiskasti
kilahtaan eikä patruuna sytty-
nyt. Harmitti vietävästi – juuri
hetkeä aikaisemmin olin tarkis-
tanut aseennunnon ja kuitenkin
pakkana tekivät teppokset.

Tempaisin nopeasti liikkuvat
osat jälleen taakse. Auto oli kui-
tenkin jo ohittanut meidät ja
ammuin sitä perään. Sivulasin
→

Parempaa hyvinvointia Luontaistuntijoilta

Edullinen
FOSFOKOLIINI-
lesitiinivalmiste

Nyt vain 39.-
120 puristetta

Tutkimuksissa on todettu fosfokoliinin
vaikuttavan mm. muistiin ja keskitty-
miskykyyn, maksan toimintaan sekä
veren kolesterolitasoon.

Uutta puhtia
GRAN MA GELEE
ROYALEsta

Nyt vain 67.-
31 kapselia

Kapselit sisältävät kukkaiisiteepölyä ja
8% mehiläisemotoukan ruokamehua,
joten sama kapseli on riittävän vahva
niin naiselle kuin miehelle, joiden
tulee jaksaa enemmän.

Tilaukset myös puhelimitse 915-25 361

Tuotteet ovat myöskin myynnissä Luontaistuntijat -runnoksella varustetuissa
luontaituotekaupoissa 40 paikkakunnalla.

Nyt rentouttavaa
AKUPUNKTIO-
HOITOA

ilman neuloja
kätevästi ja edullisesti
JUPITER 808
akupunktiosavulla.

Nyt vain 199.-

Jupiter on kätevästi saunanmuotoinen
ja toimii 9 V paristolla, mikä kestää
noin 1/2 vuotta, vaikka laitetta käytet-
täisiin päivittäin. Portaaton voimak-
kuudensääto, kolme syketeheyttä. Ti-
laa ja kokeile! Palauta, ellet ole
tyytyväinen.

Luontais-
tuntijat
maksaa
posti-
maksun

Vastausiähetyks
Prv 10/Lupa 1 12
LUONTAISTUNTIJAT
Postipalvelu
Lr 126
07230 MONNINKYLÄ

KYLLÄ KIITOS

TILAAAN alle rastilla merkitemäni tuotteet täydellä 14 vrk:n palautusoikeudella.
Postimaksu on vain 16 mk. Yli 250 mk:n tilaus postivapaasti.

☐ FOSFOKOLIINI
120 purist. 39 mk	☐ GRAN MA GELEE ROYALE
31 kapselia 67 mk
☐ FOSFOKOLIINI
240 purist. 75 mk	☐ GRAN MA GELEE ROYALE
62 kapselia 129 mk
☐ JUPITER-akupuntio-
laite 199 mk	☐ GRAN MA GELEE ROYALE
124 kapselia 258 mk
☐ _____ kpl STRESSIKORTTEJA 4 20 mk
(Puristettaessa korttiin merkityä aluetta sen värimuutokset
paljastavat mahdollisen jännitystilän)	

Tilajan nimi:

Lähiosoite:

Postinro ja -toimipaikka:

Henkilönummus:

Allekirjoitus:

kohdalla ollut upseeri kaatui kuljettajan päälle ja auto oli vähällä törmätä lumivalliin, mutta pääsi kuitenkin livahtamaan.

Partiomme jatkoi matkaa etsien vihollisen majapaikkoja.

Sellainen löytyikin muutama kilometrin päästä. Läksimme yhdessä Haapalaisen kanssa katsomaan tarkemmin, muut jäivät varmistamaan paluutietä.

Hiivimme lähelle. Koko alue oli täynnä havu- ja turvelaavuja, joiden edessä paloi nuotioita. Kenttäkeittiön vieressä oli parikymmentä miestä paahtamassa suksiaan. Matkaa sinne oli viitisenkymmentä metriä.

Avasimme tulen samalla sekunnilla. Aseet toimivat nyt ja tervaaaja kaatui nuotioon – kipinät vain sinkoilivat. Heitimme vielä käsikranaatit joukkoon ja häivyimme. Ei ollut aikaa mennä tarkastamaan sopan laatua keittiössä.

KIPERÄ KOTIMATKA

Irtaannuimme ja poistuimme maisemista parasta vauhtiamme. Kesti kauan ennen kuin kuulimme takaamme ensimmäiset laukaukset.

Suunnistimme kotia kohti. Joidenkin mutkien jälkeen pää-

Nuotioillaan värjöttelevät venäläiset olivat joskus helppo saalis meikäläisille partioille

dyimme samalle ladulle, jota pitkin olimme tulleet vihollisen selustaan.

Totesimme, että eräällä suola meitä oli seurailut parikymmenen miehen porukka vihollisia. He olivat kuitenkin väsyneet ja kääntyneet takaisin.

Eräaseen rinteeseen oli ladun varteen heitetty kummallisia purkkeja sinne tänne. Ihmettelimme niitä aikamme, kunnes totesimme, että niiden sisällä oli räjähdysainetta. Ne olivat ilmeisesti jonkinlaisia latumiinoja.

– Nyt pojat otamme uuden

suunnan, sanoi luutnantti Latvus. – Vihollinen on seurailut meitä ja on nyt ilmeisesti jossakin suon laidassa puuhaamassa väijytystä.

Lumi oli pehmeää ja upotti pohjaan saakka. Hiihto oli hidasta ja raskasta. Oli palattava vanhalle ladulle ja jatkettava matkaa entistä varovaisemmin.

Läksimme etenemään tunnustelijoina, minä edellä ja Haapalainen perässä. Pian saavuimme tiheässä kuusikossa olevalle rajalinjalle, jonka olimme jo tulomat kallakin ylittäneet toiseen

suuntaan.

Tuskin olin ehtinyt linjalle kun vastaani hiihteli puna-armeijan luutnantti karttalaukku ja pistooli vyöllä, kiikarikivääri selässä. Ensimmäiseksi tunsin hänet liian puhtaasta lumipuvusta.

Tuli kiire. Luutnantti karjaisi jotakin, mitä en ymmärtänyt. Minulla oli käsissä koirannahkakintaat ja konepistooli kaulalla, mutta sittenkin kerkesin ampua ensimmäisenä – nyt konepistooli toimi. Saman tien kaatui luutnantin takana ollut toinen upseeri.

Sitten vain tavarat talteen! Otin haltuuni yön pistoolineen, karttalaukun ja kellon, kaverit jakoivat muut kampeet.

TOSSU ON SUKSIA VARMEMPI

Tutkimme tarkemmin ympäristöä. Kävi ilmi, että porukka oli ottanut pitkät johtajien kaaduttua. Tiheässä kuusikossa oli sukseen kääntäminen ollut vaikeaa ja kaverit olivatkin tehneet radikaalin periaateratkaisun: sukset oli jätetty paikoilleen kärjet meihin päin ja turvauduttu töpösiin – tossupolku johti taaksepäin. Annoimme kavereiden mennä.

Emme kuitenkaan enää uskaltaneet jatkaa vanhaa latua, vaan otimme uuden suunnan, joka vei hieman kaartuen majoipaikalle.

Karttalaukku papereineen vietiin suuriin esikuntiin.

Olimme lepäilemässä teltoilla, kun luutnantti Latvus tuli sisään ja piti oikein puheen:

– Pojat! Olemme saaneet rykmentin komentajalta kiitokset hyvin suoritetusta partiomatkasta. Karttalaukussa olleet paperit olivat tärkeitä. Niistä näkyivät muun muassa kaikki alueella olevat vihollisen varmistusladut, joita partio juuri oli miinoittamassa.

Tämän perusteella annettiin sitten käsky, etteivät meikäläiset partiot enää saaneet käyttää valmiita laturia.

Myöhemmin saimme vielä vangin, joka kertoi haavoittuneensa uudenvuoden yönä suksentervausnuotioilla. □

”Nyt otamme uuden suunnan”

Ägläjärv
tuhottua
kylää
talvella 1940

JUHO RUOTSALAINEN

Hyökkäsimme Ägläjärveltä Aittojoelle

Tolvajärven suunnan taistelut kuuluivat talvisodan raskaimpiin. Joukkojemme johtamistapa oli täällä niinkuin muuallakin perisuomalainen: johtajan oma esimerkki oli usein ratkaiseva. Hyökkäys toteutettiin loppuvaiheessaan harkiten ja neuvotellen, tappioita välttäten.

TOLVAJÄRVEN taistelu oli takana.

1./PPP 7 sai neljän vuorokauden lepoajan. Saimme saunoa ja nukkuakin. Aloimme vähitellen uskoa itse kukin, että meistäkin voi joskus tulla tavallisia kansalaisia.

Vaikka ei se lepo täysin rauhallista ollut. Vihollisen hävittäjät kävivät ammuskelemissa ja pari miestä haavoittui. Pommitajatkkin muistivat pataljoonan kuormastoa, mutta onneksi eivät osuneet.

Komppania sai uuden päällikön, luutnantti *Leinon*. Hänellä oli aluksi outoja menettelytapoja. Päällikkömme tasaantui kuitenkin muutaman päivän päästä.

LEPO ON OHI

19.12. nousimme 30 asteen pakasessa kuorma-autoihin, jotka veivät meidät jälleen sotaan. Otimme etulinjat vastaan Ägläjärvellä 20.12. Olimme niissä kaksi vuorokautta. Saimme tä-

nä aikana tykistön keskityksiä, jolloin komppaniamme miehistä kaatui kaksi ja haavoittuneiden määrä oli suuri.

Sitten jatkettiin hyökkäystä.

H-hetki oli 22.12. iltapäivällä ja hyökkäyskaistamme oli Aittojoelle menevän tien suunnassa. Rintamahyökkäyksellä oli ylitettävä Ägläjärvän kylän aluea.

Hyökkäystä johti eversti *Viljanen*, jonka käskystä kävin edellisenä yönä tiedustelemassa vihollisen konetuliaseiden sijaintia. Viedessäni havaintoni hänelle hän kiitti ja sanoi, että ne ovat varmoja, koska vähän aikaisemmin käynyt partio oli tehnyt samanlaisen havainnon. Samalla hän lupasi, että tykistö tekee konetuliaseista selvän ennen hyökkäyksen alkua.

Hänen lupauksensa piti paikkansa. Vaikka me ylitimme päivänvalon aikaan Ägläjärvän alueen, ei ollut muuta kuin joitakin yksittäisiä vihollisia vastassa.

Niistä selviytyttyämme sai komppaniamme käskyn ajaa vi-

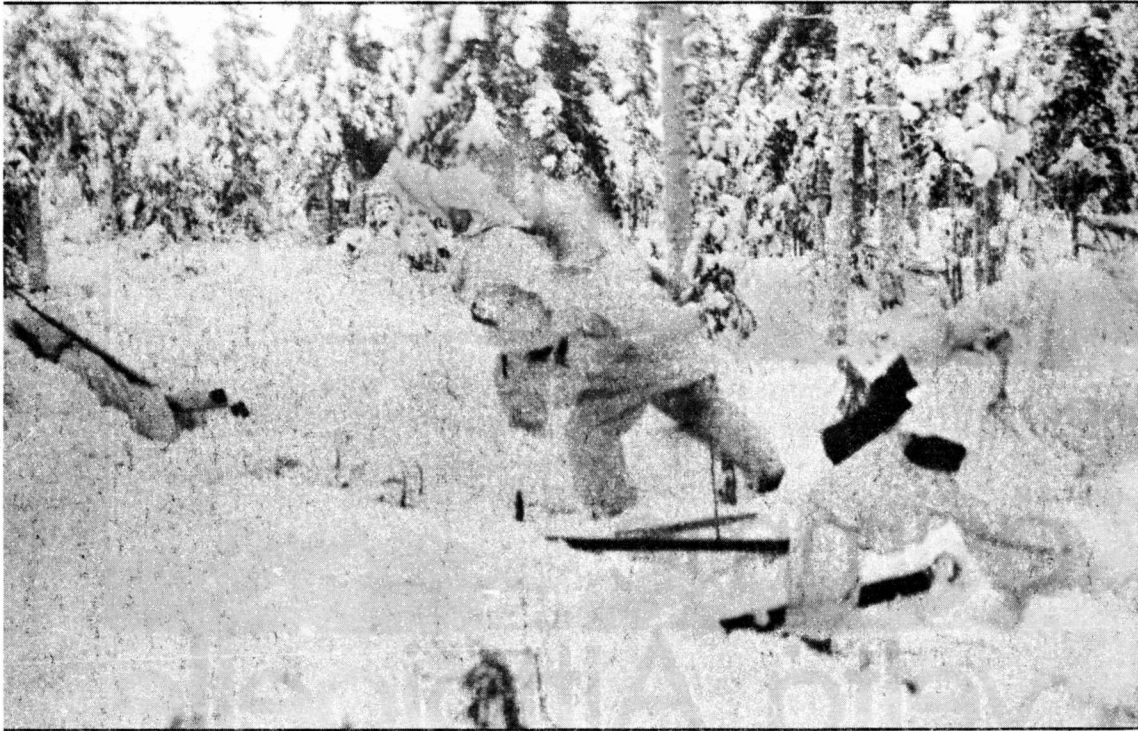
hollista takaa mahdollisimman nopeasti Pojasjärvelle asti, jonne oli matkaa 12 km. Olimme läheneet sieltä 4.12. pakoon paniikin vallassa, koska hyökkäysvaunut tuolloin pääsivät tulemaan sadan metrin päähän ja puolustus oli järjestämättä.

Vihollisen takaa-ajo lähti hyvin käyntiin. Ensimmäiset varmistukset selvitetiin aika nopeasti, mutta vastarinta koveni sitä mukaa kun etenimme. Pääsimme pitkästi ilman tappioita, koska meillä oli lumipuvut ja vihollisella ei ollut. Koska oli yö, me huomasimme mustat möhkäleet hangella ennen kuin he huomasivat meidät. Sehän oli selvä, että he jäivät toiseksi.

Ensimmäinen kaatuminen johtui huolimattomuudesta: *Pekka Tossavainen* pani tupakkaansa tulen ja pian tuli nappi otsaan.

Tien vasenta puolta eteni I Joukkue johtajanaan kersantti *Uuno Ruotsalainen*, joka kaatuikin melkein näillä seuduilla 18.8.41. Oikealla puolella tietä mentiin minun johdollani.

Hyökkäsimme Ägläjärveltä Aittojoelle

Eteenpäin!

TIUKKA PAIKKA

Ensimmäinen kovempi vastus tuli Rauhalan taloksi kutsutun talon luona.

Vihollinen oli asemissa meidän puolellamme tietä aika korkean mäen päällä. En antanut kenenkään avata tulta, sillä meidät olisi varmasti huomattu. Menimme eteenpäin äänettömästi ja pääsimme kuolleeseen kulmaan muutamien kymmenien metrien päähän vihollisesta.

Toisella puolen tietä etenevät olivat maastollisesti paremmassa asemassa. He tulittivat tien yli meidän puolen vihollista ankarasti ja vihollinen vastasi ainakin yhtä rajusti.

Viimein laukausten vaihto loppui. Tuli käsky etenemiseen. Tähystelimme varovasti eteemme ja näimme, että vihollisia makaa ketjussa niin pitkästi kuin pimeässä voi erottaa.

Kukaan ei lähtenyt ketjusta liikkeelle.

Olin varma, että viholliset olivat kuolleet, koska lopettivat ampumisen.

Mutta pojat olivat toista mieltä:

– Jos nyt lähdemme, meille käy huonosti! Niissä on varmasti elossa olevia . . .

Meillä oli hyvät välit poikien kanssa ja olemme parhaita ystäviä vielä tänäkin päivänä. Tilanne kärjistyi kuitenkin niin kiireksi, että joku sanoi:

– Sinut ammutaan, jos pakotat lähtemään mukaasi.

– Minähän kun en pakota ketään! vastasin. – Selviän tästä kyllä yksinkin.

Saman tien läksin eteenpäin.

Pääsin vihollisen aseisiin ilman vaikeuksia – yksikään musta möykky ei osoittanut elon merkkejä.

Sitten tapahtui kummia.

Kun rohkaisuksi toisille potkaisin yhtä liikkumatonta kasaa ja huusin pojille:

– Kuolleitahan nämä on!

Silloin tuli ”kuolleisiin” eloa! Kaikki kääntyivät minuun päin ja lähin laukaisi aseensa.

Ohi!

Siinä vaiheessa oli pikajuoksuaitoni tarpeen! Vaikeudet eivät kuitenkaan olleet ohi, sillä

maastosta johtuen jouduin syöksymään vihollisen puolelle. Pääsin vahingoittumattomana ison kiven taakse, vaikka vihollinen vauhditti juoksuani ampuen koko ajan kiivaasti.

Kivistä oli tulittaviin vihollisiin matkaa satakunta metriä. Oli orpo tuntu siellä vihollisen takana: luodit hakkasivat koko ajan kiveen ulvahdellen korvissa. Lisäksi oli otettava huomioon toiselta puolelta uhkaava vaara – vihollistahan sillä Venäjän puolellakin oli.

KAVERI AUTTAA

Maantien toisella puolella olevat kaverit voisivat ehkä auttaa!

– Onko siellä ketään suomalaisia? huusin sinnepäin.

Ei kuulu vastausta.

Ammunta jatkui jonkin aikaa, mutta alkoi sitten harveta ja loppui viimein kokonaan.

– Jussi – hei! huusi joku. – Oletko elossa?

– Täysin terve! huusin vastaan.

– Tule sitten tännepäin! huudettiin.

Syöksyin huodon suuntaan ja tapasin sotamies *Aapeli Karhusen*, joka kertoi seuranneensa touhujani maantien toiselta puolelta ja todenneensa kiperän tilanteeni. Kun ketjussa olleet viholliset kohottautuivat polvilleen ja kääntyivät ampumaan perääni sai Aapeli tilaisuuden kaikessa rauhassa teيلاتa porukan mies kerrallaan.

Mutta tehtävä oli kesken.

Kiiruhdin joukkueeni luo.

– Oikeassa olitte, sanoin. – Ihan eläviä ne oli, mutta eivätpä ole enää. Mutta nyt on tämä tilanne ohi. Sota kuitenkin jatkuu ja lähdemme eteenpäin, ennen kuin vanja alkaa tapansa mukaan latoa tähän kranaatteja.

Läksin itse tunnustelijaksi. Seuraani liittyi sotamies *Eino Korpelin*. Hän oli jo viivytysvaiheen aikakin toiminut samalla tavalla. Kun olin asiaa joskus ihmetellyt vastasi Eino:

– Se tuntuu jotenkin niin turvalliselta kulkea sinun mukana si . . .

Olimme edenneet vasta muutamia satoja metrejä kun koko sen yön ensimmäisen kerran kranaatti paukahti.

– Voih – auta minua! parahti Eino. – Minä kuolen . . .

– Mihin sinua sattui?

En saanut enää vastausta, tajunta oli mennyt. Hänet toimitettiin taakse.

Eteneminen jatkui. Vastaan tuli ensimmäistä kertaa vihollisen kaivettu taisteluhauta, jonka puolustajat olivat kovia poikia. Kun ammuimme asemia he painuivat matalaksi hautaansa, mutta lähtiessämme etenemään nousivat jälleen ylös ja aloittivat kiivaan tulen. Muuan Kananen haavoittui heti.

Yritimme päästä vihollisen hautaan, koska asema oli mielestäni vallattavissa. Määräsin *Vänö Räytiön* suojaamaan etenemistäni pikakiväärin tulella ja läksin yrittämään hautaan käsikranaattinippu mukanani.

TOTINEN OTTELU

Päästäkseni taisteluhautaan minun oli kiivettävä pisteaidan yli. Laskeutuessani alas vihollisen puolelle kauhistuin: kolme lumipukuista vihollista oli aivan edessäni vain muutaman metrin päässä.

Miehet pomppasivat pystyyn.

Kummaltakin osapuolelta pääsi hätäinen karjaisu.

Aikaa ammuskeluun ei ollut – oli toimittava sekunnin sisällä.

Ainoa mahdollisuus oli yrittää lyödä kaverit matalaksi kiväärillä. He tekivät saman ratkaisun ja kävivät päälle rotanhäntäpistimillään.

Raivoisat huitaisuni onnistuivat ainakin jossakin määrin, koska vanjat suojautuivat toistensa taakse – vastassani oli näinollen vain yksi mies. Hurjasti huitomalla sain hänetkin peräytyämään.

Ilmaan lensi vihollisen valora-ketti. Sen loisteessa näin vastustajat paremmin ja onnistuin suuntaamaan heihin muutamia napakoita iskuja kiväärinperällä. Vanjat vetäytyivät sen veran taaksepäin, että sain heitettyksi käsikranaatin. He näkivät sen lentävän ja vetäytyivät edelleen taaksepäin. Käytin heti tilaisuutta hyväkseni irtautuakseen epätasaisesta ottelusta.

En muista meninkö aidan yli pituus- vai korkeushypyllä, osasin kyllä kummankin. Kolme taistelukaveriani syöksyivät perässäni aidan luokse, johon miesten matka *Särkiniemen Aatun* toimesta päättyikin. Otin heiltä kiväärin, koska he olivat pistimillään hakanneet kiväärini perän kappaleiksi.

TYKISTÖ VALLOITTA

Totesimme, että emme omin voimin selviä eteenpäin. Pysyimme apua takanamme toisessa linjassa etenevältä komppanialta.

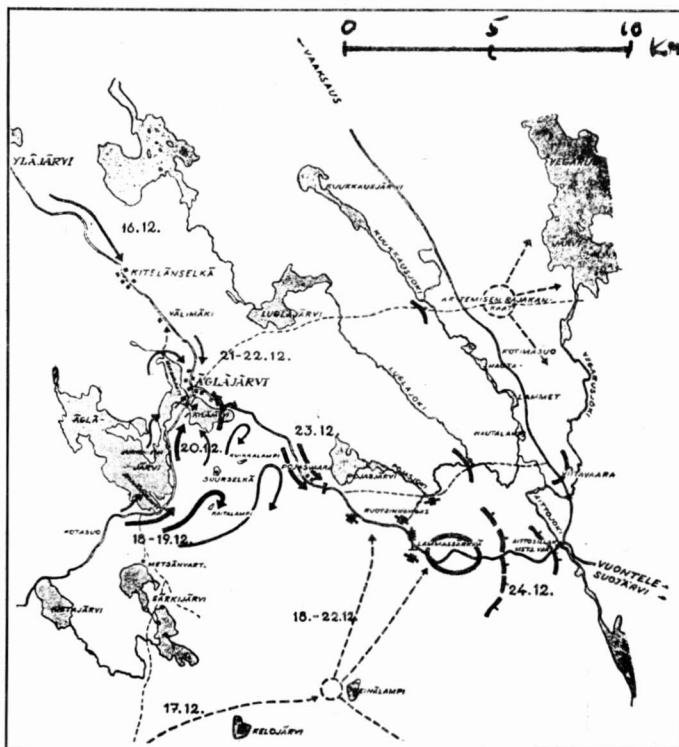
Sieltä tuli haapajärvinen värrikki *Tiito* joukkueineen.

– Tilataanpa tähän tykistökeskitys, sanoi Tiitto tutustuttuaan tilanteeseen.

Se tulikin aika pian – ja niin lähelle, että oli mentävä alta pois. Ennätimme juuri ja juuri pois kranaattien tieltä.

Tykistö ampuu tarkasti. Kun syöksyimme taisteluhautaan oli siellä valmista: vihollisen asemaan ei ollut jäänyt ainuttakaan ehjää kohtaa. Konekiväärinkin olivat hiekan peitossa. Elossa oli vain yksi haavoittunut vihollinen.

Hyökkäys jatkui. Läksin entiseen tapaan tunnustelijana vihollisen perään. Kaksi kertaa törmäsin yksinäiseen harhaile-

Suomalaisten hyökkäys Ägläjärveltä Aittojoelle saavutti tavoitteensa jouluaattona 1939

vaan vanjaan. Jos olisin hävinnyt nopeudessa en olisi nyt tätä kertomassa.

Mainittujen heittolaukausten jälkeen jatkoin taas eteenpäin.

Tien vasemmalta puolelta alkoi sitten kuulua kovaa pulinaa. Kun omalla puolellani tietä ei ollut mitään vastassa jatkoin etenemistä. Näin tulin hiihdeleeksi vasemmalle puolelleen jäävän vihollisen ohi.

Sitten tuntui koko maailma räjähtävän kappaleiksi. Luulin loppuni viimeinkin tulleen.

Tien toisella puolella räjähti suuri ammus- ja räjähdysaineväri. Maa heilui ja vapisi, keuhkoihin pisti ja ilma tuntui loppuvan kokonaan. Jotakin palavaa ainetta roiskui päälleni ja lensi ylitseni. Yritin nousta ylös, mutta lensin heti nurin enkä pysynyt pystyssä.

Sitten alkoi ilmasta tippua palavia tykin ammuksia. Niiden seassa tuli muutakin roinaa tai vaan täydeltä.

Menin hetkeksi aivan sekaisin, mutta selvisin pian.

Ägläjärven tsasouna taisi jäädä molemmissa sodissa polttamatta

Selvisimme paukusta tappiotta, mutta vihollinen kärsi aika tavalla. Jatkoimme etenemistä muutaman kilometrin päässä olevaan tavoitteeseen, missä tiesimme olevan kovimman vastarinnan.

OMAN HARKINNAN MUKAAN

Komppaniimme sai käskyn siirtymään tien yli sen vasemmalle puolelle. Oikealla puolella jatkaisi toisessa linjassa edennyt ja nyt eteen siirtynyt 2.Komppania.

Siirryimme tien yli. Kun ryhdyimme veljeni kanssa tutkimaan hyökkäyskaistaa, totesimme pian, että komppania ei sitä kautta pääsisi koskaan tavoitteeseen: vihollinen kykenisi konekivääreillä sulkemaan sen tien.

Käskimme komppanian takaisin tien oikealle puolelle, missä ryhmitimme sen koukkaukseen 2.Komppanian rinnalle siitä oikealle. Tarkoitin, että kun 2.Komppania panisi hyökkäyksellään vihollisen liikkeelle me koukkauksellamme lisäisimme vauhtia takaa-ajoon.

Vihollinen jökötti kuitenkin asemissaan aukean etureunassa. Se ei lähtenyt pakoon. Suurin osa kaatui paikalleen ja loputkin teeskentelivät kuollutta meikäläisten päästessä tavoitteeseen. Valekuolleiden joukosta löytyi yksi suomalainenkin, Kotkassa syntynyt ja salaa Neuvostoliittoon siirtynyt kaveri.

Kävi ilmi, että komppaniamme siirtyminen käsketyltä hyökkäyskaistalta maantien vasemmalta puolelta koukkaukseen tien oikealle puolelle oli ollut oikeaan osuva toimenpide: tien vasemmassa puolella käsketyllä kaistalla oli nimittäin vastassa muun muassa kuorma-auton lavalla oleva nelipiippuinen ilmatorjuntakonekivääri, joka olisi siinä maastossa tehnyt kamalaa jälkeä. Sen tuli oli tuhoisaa metsässäkin. Onneksi joku sai ampujan aika pian pois päiviltä ja auto aseineen siirtyi meikäläisten käyttöön.

Näin oli Aittojoki-linja saavutettu. Tolvajärven raskas taisteluvaihe oli saatettu päätökseen. Tällä linjalla torjuttin sitten sodan loppuun saakka vihollisen lukuisat hyökkäysyritykset. □

Valtasimme Suursaaren

PELLERVO ARVILOMMI

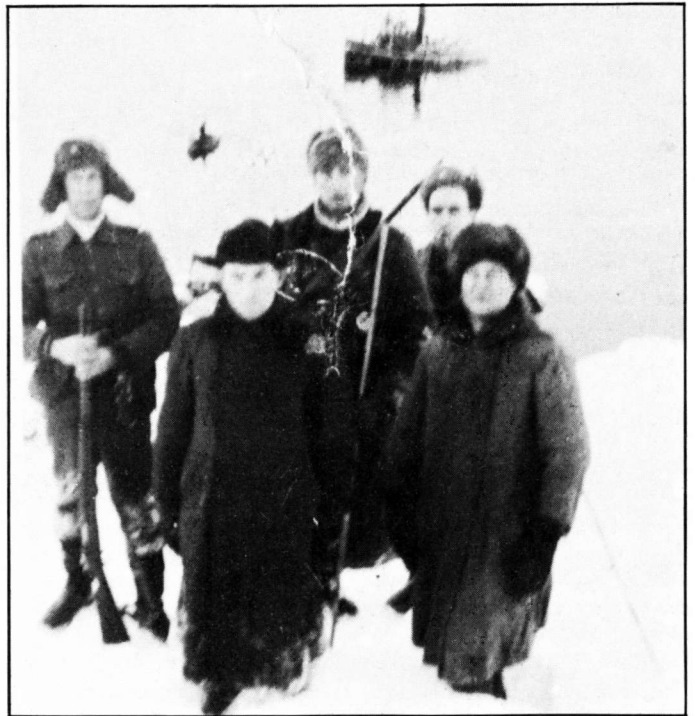
Luovuttuaan Hankoniemestä venäläiset tyhjensivät saman tien Suursaaren joulukuun alkupäivinä 1941.

Tyhjän saaren ”valtaus” oli helppo homma.

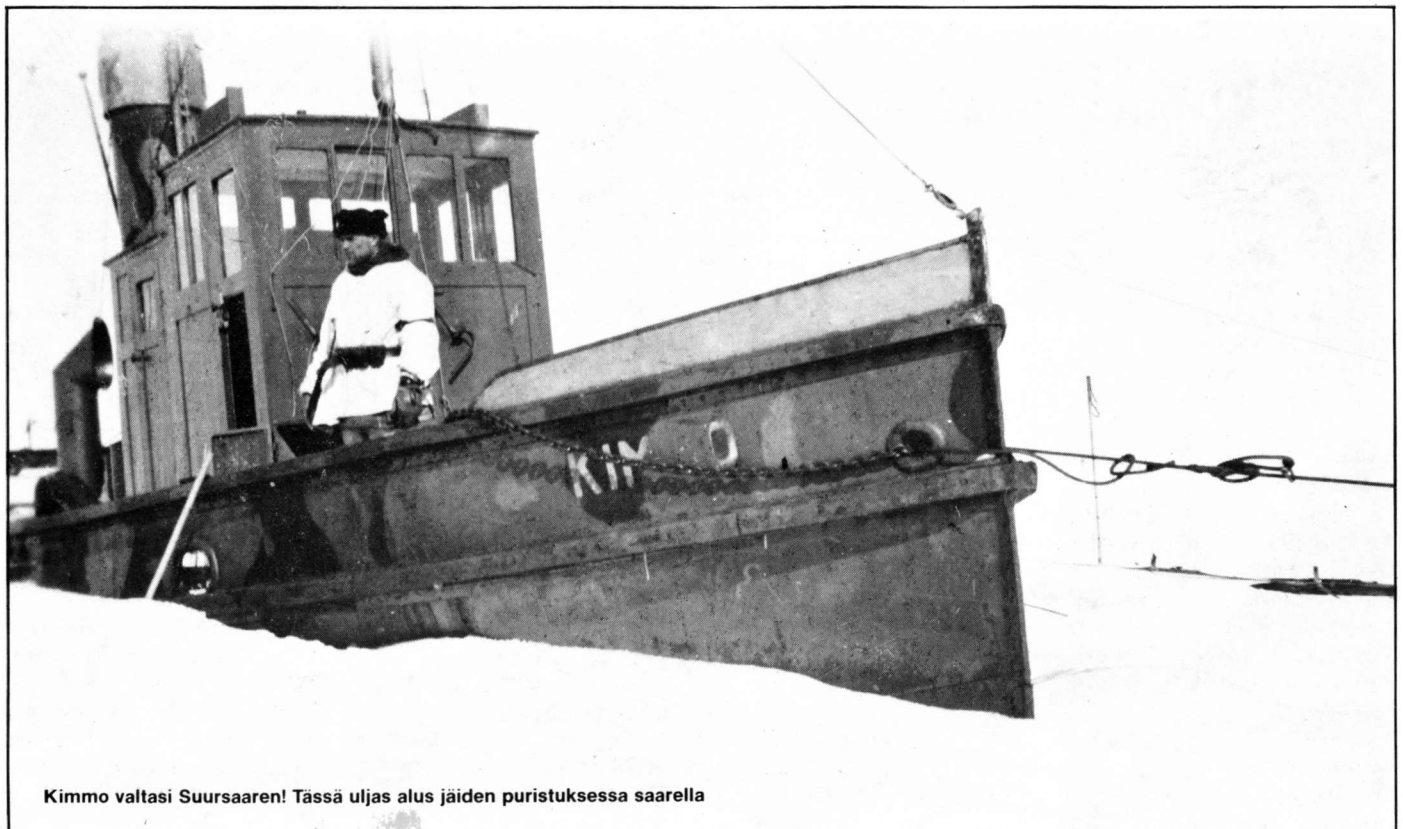
Vastassa oli vain ystävällismielisiä virolaisia heimoveljiä.

Venäläiset valtasivat kuitenkin saaren takaisin 2.1.1942 pakottaen siellä olleen pienen varmistusosaston vetäytymään.

Toisen kerran suomalaiset valtasivat saaren Pajarin ja Sotisaaren johdolla hurjapäisellä hyökkäyksellä 27.3.1942.

”Tere, Soomi poissit!” Virolaiset heimoveljet ovat vaihtaneet puolta Suursaassa, takana sotalaiva Kimmo

Kimmo valtasi Suursaaren! Tässä uljas alus jäiden puristuksessa saarella

ensimmäisen kerran

LENTOTIEDUSTELUMME totesi joulukuun 12. päivän maissa, että Suursaari oli tyhjä.

Mahtava saari, itäisen Suomenlahden portti, sijaitsee keskellä merialuetta. Kotkasta sinne on matkaa noin 40 kilometriä, Haapasaaresta noin 25 ja Viron rannikolta noin 60 kilometriä.

LAIVASTO MIEHITTÄÄ SAAREN

Palvelin Osasto Vallealassa, jonka tehtävänä oli miinanraivaus. Minut määrättiin yllättäen raivaaja-hinaaja Kimmon päälliköksi ja saman tien sain käskyn ajaa Kotkasta Haapasaareen.

Talvi teki jo tuloaan ja jäätkin tekivät haittaa pienille aluksille.

Haapasaaressa saimme tietää tavoitteen: Suursaari!

Tuntui juhlalliselta.

Oman henkilökunnan lisäksi tuli Haapasaaresta mukaan suursaarelainen vänrikki Esko, jonka johdossa oli pioneeriryhmä ja muutamia merivartioita. He tunsivat myös saaren hyvin.

Sotalaivamme oli tietenkin aseistettu: jokaisella oli kivääri tai konepistooli.

Yhteysalus Pukkio avasi väylää Kimmon, yhteysmoottorivene 53:n ja yhden ”rautavillen” seurattessa. Viimemainitusta särkyi kuitenkin kytkin jo alkumatkasta, joten se jäi pois joukosta. Pukkiokaan ei miinavaaran vuoksi voinut tulla edemmäs kuin Haapasaaren maiden ulottuville – sen syväys oli muita suurempi.

”Maihinnosuosastomme” käsitti näinollen vain kaksi alusta, hinaajan ja moottoriveneen.

Ilma oli kaunis, tuuli puhalteli kaakosta. Jääesteitä väistellen ja yli miinakenttien kaarrellen lähestyimme Suursaaren pohjoiskärkeä. Tarkoitus oli nousta maihin pohjoispäähän lännen puolelta.

Ohjasin Kimmon 200–300 metrin päähän Pohjoisrivistä Hailiniemen edustalle. Tähän meidän piti ankkuroida. Niin

Saarella on jälleen suomalainen vartiomies

tehtiinkin, kun oli ensin käyty kivellä, mistä päästiin pois omin konein ja 53:n vetoavun turvin.

Ilta alkoi hämärtää.

Jostakin kuului ampumista muistuttavaa ääntä. Epäilimme ensin, että saari onkin miehitetty, mutta sitten totesimme äänien johtuvan miinojen laukeamisesta. Pohjoisrivin alueella jääkimpaleet lentelivät ilmaan miinojen räjähtäessä, kun kentän yli tuulen painamana kulkeva jäälautta sai syyttimet toimimaan. Laivan kannella emme olleet aikaisemmin havainneet tätä ilmiötä, mutta kone mestari kertoi jo matkalla kuulleensa näitä ääniä konehuoneeseen.

Pohjoiskorkealla liehui punainen lippu sirpein ja vasaroin. Päätimme mennä saareen aamulla, kun jotakin näkisi.

PUNALIPPU PUTOAA

Aamulla mentiin saareen vänrikki Eskon johdolla. Pohjoiskorkean punalippu vaihtui sinivalkoisein väreihin. Sitten jatkoimme matkaa Suurkylää kohti.

Äkkiä näkyi kylän reunassa liikettä. Aseet valmiina jatkettiin varovasti eteenpäin.

Vastaan tuli neljä siviilimiestä – virolaisia. Saarella oli myös pari hevosta.

Kahden virolaisen tullessa Pohjoiskorkealle soudin maihin Kimmosta. Toinen heimoveljistä löi minua hartioihin ja tervehdi iloisesti:

– Tere, Soomi poissi!

– Tere, tere.

Heimoveljet olivat tulleet Hangosta. Heitä kuljettanut alus yöpyi Suursaaressa, jolloin veikot piiloutuivat metsään päästäkseen suomalaisten puolelle. Venäläiset lähtivät ja ”Eesti poissit” jäivät ihailemaan saaren yllä kaartelevia suomalaisia lentokoneita.

Virolaiset olivat teknistä henkilökuntaa, insinöörejä.

Muutaman päivän kuluttua Kimmon piti lähteä takaisin Kotkaan. Pukkio oli tulossa vastaan Kallojen luo.

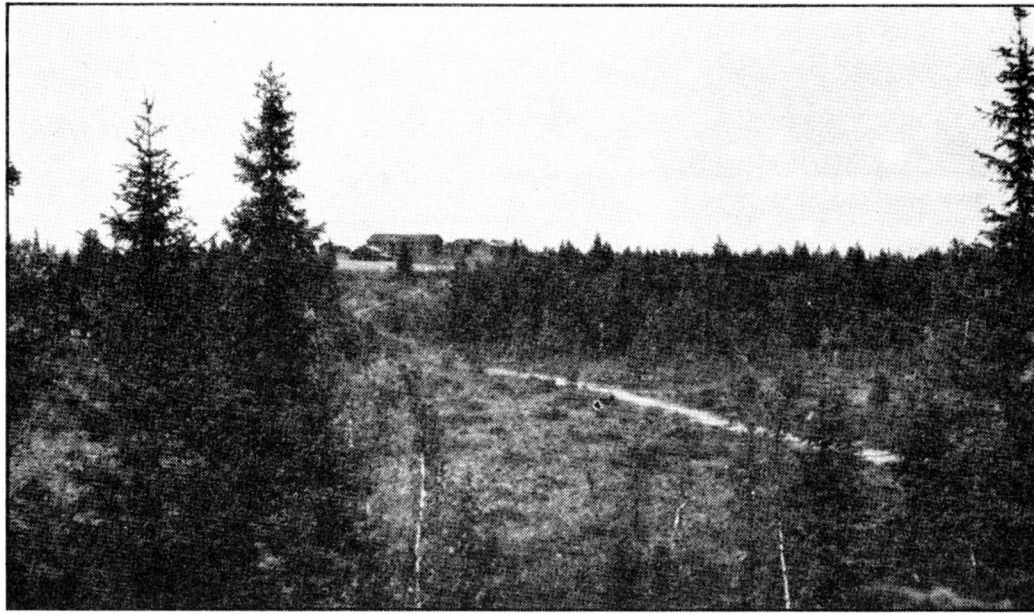
En oikein pitänyt ajatuksesta. Jäät puristuivat nimittäin Suomen rantaa vasten enkä uskonut Pukkion pääsevän Kalloille saakka. Jäät laukoivat edelleen miinoja ja näkyvyyskin oli heikko. Esitin käsitykseni Vallealalle ja saimmekin kääntyä matkalta takaisin.

Palasimme Suursaareen.

Rannassa saimme kuulla, että Pukkio oli kiinni jäissä lähellä Ristisaarta – siitä ei olisi ollut apua.

Aikanaan meri jäättyi. Jätimme Kimmon saareen ja marsimme jäätä pitkin Haapasaaren kautta Kotkaan. Saareen jäi vain joukkueen vahvuinen varmistusosasto, jonka vihollinen pian karkoitti.

Kun saari kevättälvella vallattiin takaisin menin autolla saareen tarkastamaan Kimmolavaa, joka oli talvehtinut saaressa venäläisten valvonnassa. Se oli likimain samassa kunnossa kuin lähtiessämme. Vasta matkalla Kotkaan totesimme, että Venäjän mies oli juonut kompassissa olleen spriin, joten suunta oli pidettävä marssikompassin avulla. □

Suomussalmen erämaakylät ja -talot olivat sodan raivotessa turvattomia asuinpaikkoja

tönä vartiopaikan edelliseltä täällä toimineelta osastolta.

Tätä järvenrantapainannetta piti vartiomies *Toivo Lesonen* sopimattomana kyseiseen tarcoitukseen. Se oli liian kaukana majoituspaikasta, loivan mäen alla. Sitäpaitsi vihollisosasto oli sen jo aikaisemmin keksinyt.

Ollessaan *Salosen* kanssa vartiovuorossa 25. 1. mietiskeli Toivo eri vaihtoehtoja miten toimia tullessaan mahdollisesti ylläte-tyksi. Idänpuoleinen sivusta oli auttamattomasti avoin. Sukset sisämaahan käännettynä olivat nämä nuorukaiset varuillaan.

TUPPURIN TUHO

LEO KARTTIMO

Tuppurin talo sijaitsi Suomussalmen kaakkoiskulmalla, valtakunnan rajan tuntumassa, Aittojärven etelärannalla. Sekä talvi- että jatkosodan tuhot tavoittivat Kyllösten omistaman kodin. Elämä Tuppurissa loppui ainiaaksi.

Vihollisen partisaanit terrorisoivat pitäjää erityisesti heinäkuussa 1943. Viiangin tuhotusta kylästä jäi henkiin vain neljä asukasta kertomaan kauhujen illasta 7. 7. 1943

OLI sivuutettu tammikuun ensimmäinen puolisko vuonna 1940. Suomussalmen suuret, mahdollisesti koko Euroopan tilanteeseen vaikuttaneet tuhoamistaistelut olivat päättyneet suomalaisittain onnellisesti. Molemmipuolinen partiotoiminta jatkui vilkkaana pakkasen huurruttamassa rajaerämaassa.

Tuppurin talon siviiliasuk-

kaat olivat jättäneet kotinsa heti vihollisuuksien alkaessa. Talo oli kalustoineen ja tapettuine kotieläimineen suomalaissotilaiden hallussa.

Epäedullisten säiden vuoksi oli lentotoiminta täällä ollut vähäistä. Nyt auringon pilkistellessä teräksisen pakkasusvan takaa ilmestyi turmaa tuovia viholliskoneita hiljentyneen korpi-

maiseman ylle. Ne tiputtivat pommejaan sinne, missä heidän partiotiedustelunsa oli havainnut suomalaista elämää.

TAITAVA VIHOLLINEN ISKEE

Lutnantti *Raita* oli ottanut komentopaikakseen Tuppurin aution. Uusi joukko sai perin-

Vihdoin vartiovuoro päättyi. Kello 23.00 rämpi uusi vartiopari jalkaisin Aittojärven rantaan ja jatkoi keskeytymätöntä tarkkailua pohjoisen järviaukeaman suuntaan. Juuri tällä kohtaa oli valtakuntien välinen raja vain kolmen kilometrin päässä itä-länsisuuntaisena.

Tultuaan majoitusalueelle ryhtyivät vartiosta vapautuneet Lesonen ja Salonen korvikkeen keittopuuhin.

Ehti kuluu vain vaivaiset kymmenen minuuttia, kun Toivo kuuli pelätyt laukaukset vartiopaikan suunnalta. Hän arvasi, että asiat eivät ole kohdallaan.

Vartiovuoroista vastannut alikersantti riensi tutkimaan laukausten syitä. Ehdittyään puolirinteeseen sai hän oikealta vastaansa tulta ja tuupertui kuoleena vartiojotokselle.

Väijyksistä vartiovuoroa seurannut venäläispartio oli houkuttellut vartiomiehet taholleen ja ilmeisesti suomenkieltä puhuen onnistuneet aikeissaan. Kolme nuorukaista makasi nyt elottomana vain muutamien metrien päässä toisistaan. Jäljistä päätellen oli vihollispartio irtautunut välittömästi laukausten jälkeen.

"Seisoin tässä, kun tuolta ilmestyi vihollisen kaksimoottorinen pommikone..." Toivo Lesonen muistelee

POMMI TÄYDENTÄÄ TUHON

Tihentynyt partiotoiminta haki maaleja itäisen maan pomma-reille.

Tämän vaistosi huolestunee-na komppanian päällikkö luutnantti Raita. Hän kehotti sotilaitaan pysyttelemään taloaukeaman lähimetsiköissä.

Keskellä päivää saatiin sitten pitkään kaivattu ruoka taloaukeamalle. Varovaisuus unohtui – kuten hyväuskoisille suomalaisille niin usein kävi. Korpisoturit hamusivat kylmennyttä kaurapuuroa pakkeihinsa komento-paikkana toimineen talon tuntu-massa.

Noin 20 sotilasta oli talossa ja sen nurkilla, kun pelätty vieras

muutti ruokailuaikeet sekasor-toiseksi mylläkäksi.

Toivo Lesonen oli noudatta-nut päällikkönsä käskyä ja lapis-koi mäystinsuksillaan peltoau-kean takana sijainneen teltan suuntaan. Puuropakkeineen hän ehti vain vajaan sadan metrin päähän, kun keksi itäiseltä tai-vaalta kaksimoottorisen venä-läiskoneen.

Toivo pysähtyi. Nähtyään koneesta irronneen pommin heit-täytyi rähmälleen lumikinok-seen.

Samassa kuului äskeiseltä ruoanjakopaikalta valtava ry-säys. Esineitä viuhui ylitse. Puo-let talosta katosi silmänräpäk-sessä ilmaan, niin myös luut-nantti Raita sänkyineen. Talon yläosa ikkunoita myöten oli

poissa. Ruskea pöly levittäytyi pellon ylle.

Kuului avunhuutoja ja vai-kerrusta. Muonamies seiso i sil-votun talon vieressä soppakauha oikeassa kädessään. Hänen kor-vistaan ja suustaan valui verta.

Pommi oli osunut täsmälleen talon keskelle. Neljä miestä oli silpoutunut kuoliaaksi ja neljä-toista vaikerteri haavoittuneena, kuka mihinkin suuntaan pais-kautuneena. Toivo Lesonen säi-lyi ehyenä, samoin kaksi muuta talossa ollutta sotilasta.

Lumella ja pölyllä maustettu kaurapuuro sai odottaa. Toivo Lesonen ryhtyi antamaan ensi-apua yhdessä muiden metsästä paikalle rientäneiden aseveljien kanssa. Ihmeteltävän pian saatiin paikalle hevosia, joilla haa-voittuneet kuljetettiin hoitoon.

"JÄTETÄÄN TÄHÄN, KUOLEE SE KUITENKIN"

Onneton päivä painui iltaan.

Toivo Lesonen oli jälleen var-tiossa, tällä kertaa lähellä ole-van saunarakennuksen tuntu-massa.

Uusi vihollispartio lähestyi ta-loaukeamaa, jälleen Aittojärven suunnasta. Toivo heittäytyi han-keen järvelle johtavan talvitie-uran varteen – yllättäen tulen avannut partio oli jo lähietäisyy-dellä.

Toivo ryhtyi suoltamaan luo-teja päin vihollista – minkä vain aseesta lähti! Vihollinen ampui vastaan, mutta ei osunut. Partio väistyi menetettyään yllätys-mahdollisuuden.

Vihollisen häivyttä Toivo tarkasteli itseään ja ympäris-töään. Vain vasemman saap-paan kärkeen oli ilmestynyt luo-din piirtämä naarmu.

Myöhemmin Toivonkin hyvä omni loppui: hän sai Raatteen Myllypurolla luodin vatsaansa.

Soturi tiesi hyvin, mitä tällai-nen osuma merkitsi ja hän luuli loppunsa olevan lähellä.

Paikalle osuneet omat miehet pitivät Toivon vammaa niin vakavana, etteivät olisi mielellään ryhtyneet vaivalloiseen eva-kuointiin. Ahkioon potilas kui-

tenkin hiissättiin, mutta pariin-kin otteeseen Toivo kuuli hä-märtyvän tajuntansa keskeltä kauhistuttavat sanat:

– Eiköhän jätetä tähän – kuo-lee se kuitenkin . . .

Toivon onneksi toinen vetäjis-tä valoi uskoa toveriinsa ja sai toisenkin vetäjän vielä jatka-maan.

Lumisen erämaaharhailun jälkeen saatiin potilas jäiselle kuorma-auton lavalle, toisten haavoittuneiden sekaan. Kul-jetusta vaanineet pommikoneet syöksyivät Raatteen tiellä poti-laskuljetuksen kimpussa. Mat-kanteko jouduttiin vähän väliä keskeyttämään.

Toivon tie ei päättynyt Raat-teen hangille. Hänen vatsassaan näkyvä kuoppa kertoo kuitenkin ajasta, jolloin ratkaisut olivat veitsen terällä .

KAIKKI PÄÄTTY PARTISAANIEEN RAAKUUKSIIN

Kesällä 1943 oli Tuppurin talon väki palannut evakosta. Vaikka talo oli talvisodassa kokonaan turmeltunut, alettiin vähitellen järjestellä uutta elämää.

Sauna ja aitta korjailtiin tila-päiskäyttöön. *Iisakki Kyllönen* oli raastetussa Tuppurissa nel-jän lapsensa kanssa toivorikkaa-na. Perheenäidin oli sairaus kor-jannut pois jo aikaisemmin.

Sateisena lauantaina 26.7.43 sitten kaikki loppui. Partisaanit yllättivät navetan nurkalta pol-kupyörää taluttaneen Iisakin, jonka he tappoivat kirveeniskul-la. Kuusitoistavuotiaan *Heimon* vieraat soivat kuoliaaksi pisti-millään. Talon toisen nuoren po-jan he veivät mukanaan eikä hä-nen kohtalostaan ole koskaan saatu mitään tietoja.

Talon nuoret tyttäret *Lempi* ja *Liisa* joutuivat voimattomina katselemaan surmantyötä ja kauheaa hävitystä. He pääsivät kuitenkin viime hetkellä pakoon tilapäisasunnon metsänpuolei-sesta ikkunasta ja taivalsivat Marjokylään siellä elävien asuk-kaiden turviin.

Partisaanit tekivät tuhojaan neljässä kylässä: talot poltettiin ja yhteensä nelisenkymmentä si-viiliasukasta surmattiin.

Elämä Tuppurissakin sam-mui – iäksi. □

Talvisodan miehiä Suomussalmella

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

PALVELUKORTTI

Leikkaa irti alla oleva Palvelukortti ja käytä sitä kun:

1. Haluat osallistua Sanoma Aikakauslehtien järjestämiin markkinointiarvontoihin ja lehtikohtaisiin markkinointiarvontoihin. **2.** Haluat peruuttaa tilauksesi. Seitsemän (7) päivän kuluessa lehden ensimmäisen numeron vastaanottopäivästä voit peruuttaa tilauksesi veloituksetta (vastaanottopäivää ei lueta määräpäivään). Mikäli määräajan viimeinen päivä on lauantai tai pyhäpäivä, saa peruuttaminen tapahtua vielä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Tämän jälkeen peruutetusta tilauksesta veloitamme toimitetut lehdet. **3.** Haluat muuttaa osoitteesi. **4.** Haluat tilata Kansa taisteli -lehden itsellesi.

Huom. Tilaukset, osoitteenmuutokset ja peruutukset tulevat voimaan kahden viikon kuluttua ilmoituksen saapumisesta.

SOITTAMALLA

Tilaaajapalveluumme hoidat kaikki tilaustasi koskevat asiat vaivattomasti ja nopeasti.
Puh. (90) 120 670

TILAUSHINNAT

Kotimaahan 12 kk 152 mk
Pohjoismaihin ilman postituskorjausta.
Muihin maihin: Hintatiedot
Tilaaajapalvelustamme.

Leikkaa tästä!

(täytä tekstaten, merkitse rastilla käsiteltävää asiaasi selventävät vaihtoehdot)

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

PALVELUKORTTI

- Osallistun Sanoma Aikakauslehtien voimassa oleviin arvontoihin.
- Olen mukana myös voimassa olevissa lehtikohtaisissa arvunnoissa/tunnukset: _____
- Peruutan ____/____ 198 ____ alkaneen tilaukseni.
- Vaihdan kotia/osoitteenmuutostiedot tässä kortissa.
- Tilaan Kansa taisteli -lehden ____ kk:ksi, alkaen ____/____ 198 ____
- Olen jatkotilaaaja. Olen uusi tilaaja.

Sukunimi		Etunimi	
Jakeluosoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

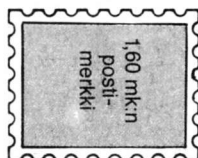
Allekirjoitus

Teippaa tähän osaan lehtesi takakannen oikeassa yläreunassa oleva osoitelipuke, josta käy ilmi asiakasnumerosi.

Osoitteenmuutostiedot: uusi osoite: ____/____ 198 ____ alkaen:

Uusi jakeluosoite		Puh.
Postinumero	Postitoimipaikka	

Sanoma
Aikakauslehdet
Kansa taisteli
— miehet kertovat
PL 35
01771
VANTAA

КРОКОДИЛ

SOTAVUOSILTA

KEVÄÄN 1942 SUOJASÄÄ LAPISSA
(Hitler ja Dietl sulattavat kynnelillään Muurmannin rataa)

POSTIA SAKSASTA SALLAAN SYKSYLLÄ 1944
— Lähettäisin tässä miehelleni vähän talvivarusteita sinne pohjoiseen.
— Älkää olko huolissanne, niillä on kyllä siellä nyt kuumat paikat ilman teidän talvivaatteitannekin.

Kirjallisuutta

TARINAA HELSINKILÄIS- TEN SOTATIELTÄ

Pentti Pirhonen: Stadin äsät, Tammi, Helsinki 1985, 216 sivua.

Kirjoittaja on haastattelujen ja kirjallisten lähteiden avulla paneutunut pääkaupunkilaisten toimiin ja taisteluihin talvisodan JR 11:ssä ja jatkosodan JR 26:ssä. Sotatoimiin ei varsinaisesti puututa, ne ovat vain taustalla kuvattaessa sodan arkea ja miesten suhdetta ajan tapahtumiin. Mukana olleet tunnistanevat peitenimillä seikkaillevat Taukit ja Ykät, ilman peitenimiä esiintyvät monet tunnetut ässäläiset kuten urhoollinen kersantti Arne Saarinen, rämöpäinen luutnantti Sven Oskar Lindgren, taitava kompanianpäällikkö Väiski Leskinen, vänrikki Niilo Ryti, luutnantti Victor Procopé ja armoton soturi Abdrahimin Hasan. Pirhonen kuvaa elävästi tämän epäyhtenäisen, mutta sodan yhteen hitsaaman joukon tunnelmia ja kannanottoja sotien eri vaiheissa. S.

RÄVÄKKÄÄ SOTAA

Onni Palaste (toimittanut): Isät katsovat poikiaan, Jatkosodan ääniä, WSOY, Juva 1985, 318 sivua.

Vanha ystävämme ja avustajamme on toimittanut jatkosodan viime vuonna ilmestyneelle sotakirjalleen Aina Hangosta Petsamoon (Karisto). Molemmat teokset koostuvat pääasiallisesti Kansa taisteli – miehet kertovat -lehden parhaista juutuista. Kirja jakautuu kol-

meen osaan, hyökkäys-, asemasota- ja vetäytymisvaiheeseen. Jutut liikkuvat yleensä ”ruohonjuuritasolla” pääasiallisesti jalkaväen piirissä eri rintamasuunnilta, joskin muitakin puolustushaaroja ja aselajeja on esillä.

Kirjan nimessä on kustantajalle tapahtunut pieni lipsahdus: samalla nimellä on vuonna 1980 ilmestynyt tamperelaisen Aaro Salmelan – myöskin avustajiamme – erinomainen Gummeruksen kustantama sotakirja, joka käsittelee Tampereen seudun JR 16:n miesten taistelua talvisodassa Tolvajärven suunnalla.

Palasteen kirjaan sisältyy joitakin virheitä, jotka olisi toimitus- ja oikolukuvaiheessa voitu korjata. Ei JR 50:n komentajan nimi esimerkiksi ollut Alho vaan Aho. Myös käytetyissä lyhenteissä on joitakin kömmähdyksiä.

Kirjailija ilmoittaa haluvansa välittää lukijoilleen ”miesten rehellisiä tunteja sodasta, heidän pelostaan ja urheudesta”. Tätä päämäärää silmälläpitäen on juttujen valinta onnistunut.

Hyvä kirja ainakin niille, jotka eivät kovin tarkasti muista tämän lehden kerrota vuosien varrelta. E.

RUOTSINKIELISET SOTIVAT

Tor Högnäs: Ristiretkeläiset, WSOY, Juva 1985, 212 sivua.

Kirjoittaja, tunnettu ”tutkivaan journalismiin” erikoistunut 1922 syntynyt ruotsiksi kirjoittava lehtimies, palveli jatkosodan lopun ryhmänjohtajana Pohjanmaalla perustetussa ruotsinkielisessä JR 61:ssä, jonka komentajana toimi talvisodan Suomussalmen sankari, eversti Alpo Kullervo Marttinen. Högnäs tilittää omia kokemuksiaan kirjassaan, joka sisältää myös rykmentin sodan loppuvaiheen historian päävaiheet: torjuntataistelut Syvärillä keväällä 1942, tunnelisodan syksyllä 1943,

Tienhaaran taistelun 1944 ja tietenkin tunnetun parin karkurin tuomitsemisen kuolemaan 1944.

JR 61 taisteli sodassa siinä kuin muutkin huolimatta siitä, että kirjan mukaan ruotsinkielisen väestömmen asenne näyttää olleen jonkin verran toinen kuin muiden suomalaisten: he eivät tunteet itseään siinä määrin uhatuiksi kuin idempänä asuvat eivätkä lainkaan ymmärtäneet suomea puhuvien solidaarisuutta Itä-Karjalan väestön kanssa – heidän sukulaisensa olivat lännessä. Eräissä lausumissa tuntuu heijastuvan ”Munsalan sosialismi”.

Högnäs kirjoittaa rutiinilla ja taitavasti. Eräin paikoin kaipaisi tarkempaa tietoa siitä, milloin kirjan paikoin ylikriittinen asenne on koko joukolle ominainen ja milloin vain alikersantin oma mielipide. J.

KOSKETTAVIA KIRJEITÄ

Matti Äyräpää (toimittanut): Yhden perheen sota, Otava, Keuruu 1985, 332 sivua, valokuvia.

Arkeologian professori Arne Äyräpäällä ja hänen puolisoillaan Hannalla, omaa sukuaan Kääpä, oli neljä poikaa, jotka kaikki joutuivat sotaan. Kaksi vanhinta yleni upseereiksi radiotiedustelun palveluksessa, kolmas valmistui aliupseeriksi ja katosi kesällä 1944 Sinisen Prikaatin riveissä Viipurin pohjoispuolella Murokallion maastossa, nuorin koulutettiin upseeriksi merivoimissa.

Kirja koostuu poikien ja kotiväen sekä laajan suomalais- ja tuttavapiirin kenttäpostikirjeistä, jotka antavat hyvän kuvan pääkaupungin sivistyneistön suhteesta sotaan. Se jakautuu aikajaksosoihin, joihin kuhunkin liittyy asiantunteva katsaus senhetkisiin sotatapahtumiin.

Kodikas ja hyvin toimitettu kirja. J.

HYMÄ LÄPI KYYNELTEN

Heikki Hietamies: Sitä juhanusta ei tullut, Otava, Keuruu 1985, 201 sivua.

Monen asian taitaja kuvaa tässä romaanissaan karjalaiskylän elämää Viipurin liepeillä viimeisenä sota-vuonna: tytöt touhuavat työleirillään, sotavangit omallaan, rakennetaan, tanssitaankin ja pikkupojat jysäytelevät maastosta löytämiään räjähteitä. ”Vaija” rakentaa innoin uutta kotia, jonka kamariin pannaan ruusutapetit tyttären juhanushäihin.

Sitten kaikki romahtaa – tulee jälleen lähtö evakkoon. Vaija viimeistelee valmiin rakennuksen ruusutapetteineen, maksaa palkat maalareille ja paiskaa lähtiessään polttopullon ruusuiseen seinään todeten: ”Toista kertaa ei vieraat miu talovai polta.” Siihen sisältyy koko Karjalan kansan tragiikka.

Hietamies kirjoittaa elävästi, lämmöllä. Hänen kerrotaansa usko. E.

KODIKASTA KERRONTAA

Leevi Mikkola: Jälleen elämän maku, Karisto, Hämeenlinna 1985, 230 sivua.

Kirjoittaja, lappilainen opettaja, Sallan maisemissa syntynyt ja kasvanut, tuntee kotiseutunsa ihmiset, heidän työnsä ja tottumuksensa. Tällä kertaa hän käsittelee romaanissaan Tuutsan Jannen ja hänen perheensä ponnistuksia uuden kodin rakentamiseksi Neuvostoliitolle menetetyllä tilalla. Pika-asutustila kohoaa ahkeralla työllä Sallan selkosiin toisten viereen, mutta ajatus palaa usein sodan kokemuksiin, tiukkoihin paikkoihin, joissa silloinkin kysyttiin miehen mitta.

Mikkola, taannoinen kirjoituskilpailumme voittaja, kertoo elävästi. Aito murre tukee vankkaa paikallisväriä. S.

Neuvosto-Karjala -lehti kertoo inkeriläisestä Juho Tiikistä Hatsinan piirin Vohkanan kylästä. Juho vanhempineen siirrettiin ”pakolla” Suomeen syksyllä 1943. Olot Suomessa olivat lehden mukaan kurjat: ”Kylmästä ja nälästä ihmiset alkoivat sairastella. Myös Juhon äiti ja isä sairastuivat ja pian kuolivat Suomessa keskitysleirillä.” Juho palasi Neuvostoliittoon 1944 ja hakeutui Petroskoihin 1949. – Haastattelun laattija on kiireessä unohtanut, että Suomesta siirretyt inkeriläiset karkotettiin Siperiaan, mistä he pääsivät vapaiksi vasta vuosien kuluttua eivätkä ole myöhemminkään saaneet asettua asumaan kotiseudulleen.

Punalippulehti, oikeastaan kaunokirjallinen julkaisu, ottaa vankasti kantaa naapurissa käynnissä olevaan talousuudistukseen. Lehden pääkirjoituksessa kerrotaan Petroskoissa sijaitsevan Onegan traktoritehtaan asioista muun muassa näin: ”Muttei yksikään kirjoittaja ole tarjonnut eikä toimitus ole tilannut kirjoitusta, jossa olisi sanottu, että tehtaalla on suunniteltu uusi traktori TB-1M, jonka tuotantoteho on kaksi kertaa suurempi kuin nykyään sarjatuotannossa olevan kuuluisan TDT-55 -juontotraktorin, mutta tästä uudesta traktorista on vain puhuttu eikä sen sarjatuotantoa ole vuosikausiin saatu järjestettyä. Voi käydä niin, että tämäkin uusi traktori vanhenee ennen kuin sen tuotanto aloitetaan.”

Ei näytä herroilla olevan helppoa Petroskoissakaan...

Kansikuvamme esittää kahta Rajajääkäripataljoona 6:n Jääkärijoukkueen taistelulähetettä Toivo Väisästä (vas.) ja Veikko Martikaista 23.1.42. Takana on yhdeksän vuorokautta kestänyt partiomatka Osasto Majewskin kärkenä Muurmannin radalle. Tehtävänä oli etukäteen tiedustella kohteet, joihin kahden pataljoonan vahvuinen osasto vähän myöhemmin iski. Kahden joukkueen vahvuista tiedusteluosastoa johti luutnantti Pentti Perttuli. Matkaa tehtiin 20-45 asteen pakkasessa 230 kilometriä. Lumipuvut olivat lähtiessä valkoiset, nyt niissä näkyy nuotioliien savu. Kovia poikia!

Lappeenrannasta kerrotaan, että lottapatsaalle ilmestyy joka päivä tuoreita kukkasia. Joku paikallinen ”etistykseellinen” oli kuulemma yrittänyt repiä patsaan istutuksia, mutta tapauksen ikkunastaan nähnyt entinen lotta soitti poliisille ja nykynuori pantiin putkaan. Ilmavalvonta se toimii aina vaan!

Kuka tietää? Reino Oksava, Vemmelsäärentie 6 A 5, 02130 Espoo, haluaisi tietää, kuka on piirtänyt kyseisen mainion jermun.

Taitaa olla TK-piirtäjä A. Lindeberg. Hänen piirroksiaan painettiin sodan loppuvaiheessa kokonainen hieno kansio, joka kuitenkin takavarikoitiin. Sittemmin sitä on löytynyt yksityisistä kokoelmista.

Oikein tässä hirvittää – mitä lukijat nyt sanovat?!

Silloin tällöin aina joku tilaamme moittii meitä liiasta Neuvostoliiton ystävydestä: julkaisemme kuvia punasotureista, kirjoitamme heistä artikkeleita, järjestämme matkoja Leningradiin, Petroskoihin ja Murmanskiin.

Ja nyt tämä meidän lehtemme painetaan samassa kirjapainossa kuin vähemmistökommunistien ja neukkujen yhteinen Sputnik! Odotettavissa taitaa olla oikein arvosteluryöppy – pitänee panna kypärä päähän ja tulpat korviin . . .

KÄYTÄNNÖN RATKAISU

Taivaan esikartanossa on pitkä rivi kelloja.

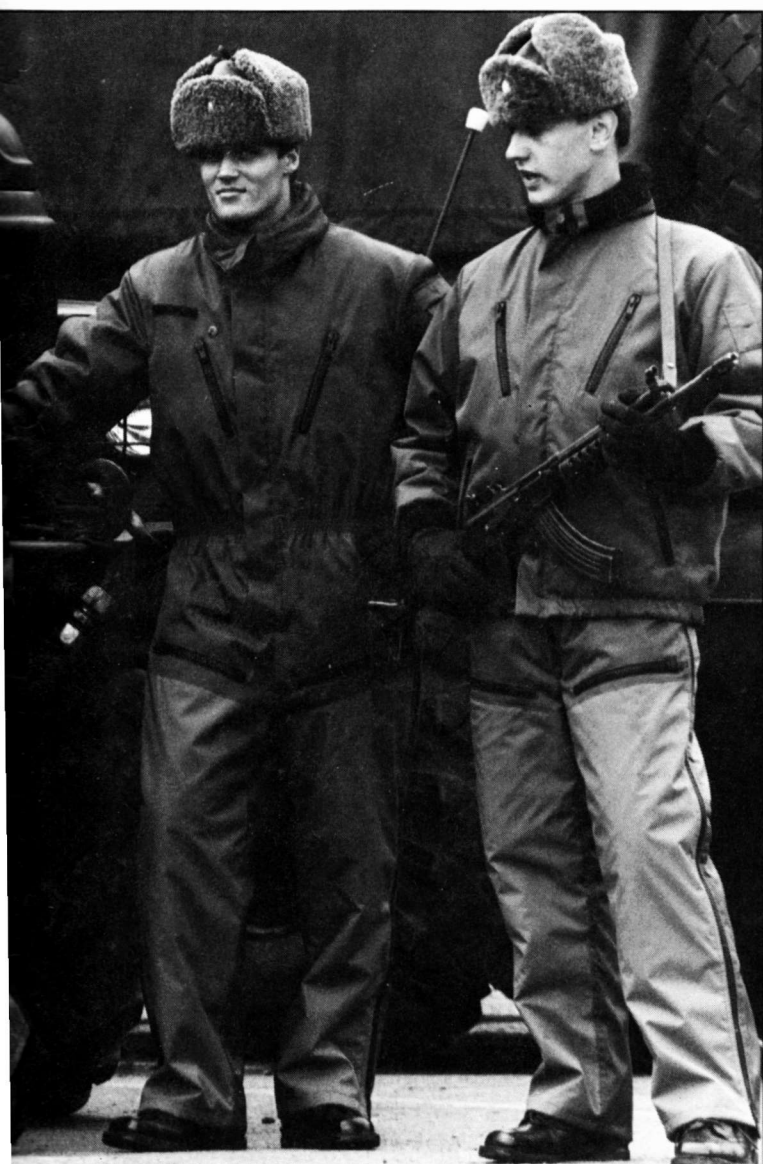
– Mitäs nuo ovat? kysyy tulija.

– Ne ovat ihmisoikeuskelloja, vastaa Pyhä Pietari. – Aina kun josakin maassa rikotaan ihmisoikeuksia, pyörähtää viisari kerran ympäri.

– Näkyvät olevan jopa aakkosjärjestyksessä – mutta missäs on Afganistanin kello?

– Se on keittiössä tuulettimena, vastaa Pietari.

Ilpo Lehtinen, Kuusankoski

Seppo Hintikka, lappeenrantalainen majuri evp, on lähettänyt toimitukselle melkoisen nipun entisen Korven Kaiku -rintamalehden kuvia, joista lausumme parhaat kiitoksemme. Tässä näytteeksi puhdetyökilpailun taide-esineiden sarjassa toisen palkinnon saanut alikersantti Kosti Ahosen puuveistos ”Siviilikukko”. Siinähan sitä on pojilla puremista – liekö ollut nälkätalvena 1942.

Ohto Manninen, ansioitunut tutkijamme, kertoo Sotilasaikakauslehden numerossa 10/85, että Suomen rintamalla oli maaliskuussa 1940 yhteensä 50 jalkaväki- ja 3 ratsuväkidivisionaa sekä erikoisjoukkoja! Stalin piti todella meitä suomalaisia arvossa! Täytyy vain vieläkin kiitollisuudella muistella poliittista johtoaamme, joka sai rauhan aikaan oikealla hetkellä.

Puolustusvoimat saa jatkuvasti uusia hienoja varusteita. Tässä on SOK:n Kokkolan tehtaiden tuote, lämmin talviasu vartiomiehelle. Ase vain on vanhanaikainen – nythän se kai kuuluu olla se lyhennetty pesäpallomaila. □

BANAANI-VALLANKUMOUS

Erään Väli-Amerikan pienen ”tasavallan” laivasto on harjoituksissa avomerellä. Kesken kaiken amiraalille tuodaan kiireinen sähke:

– Maassa juuri tapahtunut vallankumous Piste Ilmoittakaa kummalla puolella olette Piste.

Ilpo Lehtinen, Kuusankoski